

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία

Διπλωματική Εργασία

**Ποδόσφαιρο και οπαδικές κοινότητες,
βιωματικές εμπειρίες εξ' αποστάσεως οπαδών.**

Όνομα Φοιτητή: Βασίλειος Ιγγλεζάκης

Επιβλέπων Καθηγητής: Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Χανιά, Ιούνιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Βασίλειος Ιγγλεζάκης, «Ποδόσφαιρο και οπαδικές κοινότητες, βιωματικές εμπειρίες εξ' αποστάσεως οπαδών».

**Ποδόσφαιρο και οπαδικές κοινότητες,
βιωματικές εμπειρίες εξ' αποστάσεως οπαδών.**

Όνομα Φοιτητή: Βασίλειος Ιγγλεζάκης

Επιβλέπων Καθηγητής: Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Χανιά, Ιούνιος 2023

Ευχαριστίες

Να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Μαστρογιαννάκη Διαμαντή για την καθοδήγηση που μου παρείχε κατά την διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Επιπροσθέτως, ευχαριστώ ξεχωριστά όλους τους καθηγητές – συμβούλους που είχα από το ξεκίνημα του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος. Οι συμβουλές τους, η μεθοδολογία και οι γνώσεις τους λειτούργησαν ως οδηγός στην διάρκεια των εξαμήνων για την ολοκλήρωση των θεματικών ενοτήτων. Επίσης να ευχαριστήσω τους συμπολίτες μου - μέλη οργανωμένων οπαδικών κοινοτήτων για τις συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν και συντέλεσαν στην υλοποίηση του ερευνητικού πεδίου της εργασίας μου. Τέλος ευχαριστώ την μητέρα μου για την στήριξη, την γυναίκα μου για την έμπνευση που μου έδωσε να ξεκινήσω το μεταπτυχιακό και την μικρή μου Αλκυόνη που μου έδινε ώθηση να μελετώ και να συγγράφω.

Αφιερώνω την εργασία μου στον αγαπημένο μου πατέρα.

Περίληψη

Η εργασία που ακολουθεί μελετά και ερευνά τους λόγους και τα κίνητρα υποστήριξης οπαδών μίας ομάδας σε γεωγραφική απόσταση από τον τόπο που ζουν. Συγκεκριμένα μελετάται η περίπτωση οπαδών στην πόλη των Χανίων και η δράση τους σε οργανωμένες οπαδικές κοινότητες για δημοφιλείς ομάδες με έδρα την Αθήνα. Παράλληλα αναδεικνύονται στοιχεία σύστασης της οπαδικής ταυτότητας, εμπειρίες από την συμμετοχή των οπαδών στους συνδέσμους και η σύνδεση των κοινωνικών χαρακτηριστικών με την οπαδική τους δράση.

Για την έρευνά μας επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος με εργαλείο την ημιδομημένη βιογραφική συνέντευξη. Ακολουθήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία σε οπαδούς και ολοκληρώθηκαν έξι συνεντεύξεις μεταξύ Φεβρουαρίου και Απριλίου. Η ανάλυση δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της ανάλυσης σε θεματικούς άξονες. Από την ανάλυση των δεδομένων αναδεικνύεται η ταύτιση των οπαδών με τις ομάδες, το κοινωνικό και πολιτισμικό τους υπόβαθρο, που διαμόρφωσε την οπαδική τους ταυτότητα, η συναισθηματική διέγερση στο γήπεδο ως οπαδοί από απόσταση από την φυσική έδρα των ομάδων και ο εθελοντισμός που τους διέκρινε για λειτουργικά και οργανωτικά θέματα των συνδέσμων.

Λέξεις – Κλειδιά

Ποδόσφαιρο, οπαδοί, σύνδεσμοι οπαδών, οπαδική ταυτότητα, οπαδική κουλτούρα

Football and fan communities, the experiences of distant fans.

Vasileios Inglezakis

Abstract

The present work studies and researches the reasons and motives underlying the decisions of fans to support a team that is geographically distant to their place of residence. More specifically, the study focuses on the cases of fans in the city of Chania in Crete and their activity as members of organized fan communities of popular teams based in the city of Athens. At the same time, emphasis is given on the elements that compose the identity of the fans, the experiences the latter have to share that derive from their participation in the communities and the connection between their social characteristics and the actions they took as fans

To fulfill the purposes of the research, the qualitative approach was followed, using semi-structured biographical interviews as a tool. A purposeful sample taking of fans took place and during the period of February 2023 until April of the same year, six interviews were completed. The data was analyzed based on topic categories. From that analysis, the identification of the fans with their teams, their social and cultural background which shaped their identity as fans, their emotional tension when at the sports field as fans from a distance of the basis of their teams and the volunteerism that characterized them when it came to matters of organization of their communities, constitute the outcomes that were pointed out.

Keywords

Football, fans, fan clubs, fan identity, fan culture

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
A.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.Δομή εργασίας	10-11
B. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	12
1.Ποδόσφαιρο και φίλαθλο κοινό	12
2. Η Ανάπτυξη της κοινοτικής ζωής στον αθλητισμό	12-13
3.Ποδόσφαιρο στην Ελλάδα- Πρώτες δεκαετίες	13-14
4.Η εμφάνιση του οπαδισμού στην Ευρώπη	14-15
5.Οπαδός	15-16
6.Οπαδισμός	16
7.Οπαδικές κοινότητες	17-18
8.Οπαδική ταυτότητα	18-19
9. Σύγχρονοι οπαδοί. Λόγοι ένταξης στην οπαδική κοινότητα – Οπαδοί εξ αποστάσεως	19-20- 21

10.Νεότερες τυπολογίες οπαδών	22
11.Οπαδισμός στην Ελλάδα	22-23
Γ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	24
1.Σκοπός της έρευνας	24
2.Επιλογή μεθόδου	24
3.Εργαλείο έρευνας	24-25
4.Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του εργαλείου έρευνας	25-26
5.Δείγμα έρευνας	26-27
6.Αποτελέσματα έρευνας	27
Δ. ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	28
1.Παιδική ηλικία-Λόγοι προτίμησης ομάδας	28-29
2.Οι πρώτες εμπειρίες στο γήπεδο	29-30
3.Ένταξη στις οπαδικές κοινότητες	30
4.Ο ρόλος των οπαδών στους συνδέσμους	31-32
5.Βιώματα κατά την διάρκεια της οπαδικής ζωής	32-33
6.Κοινωνικές δράσεις στους συνδέσμους	33-34
7.Η επίδραση της οπαδικής ταυτότητας στην κοινωνική ζωή των οπαδών	34
8.Η σχέση των οπαδών με το τοπικό ποδόσφαιρο	35

9.Λόγοι αποχώρησης από τους συνδέσμους	35-36
Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	37-38
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	38
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	39
1.Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία	39-40
2.Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	41-42-43
3.Διαδικτυακές πηγές	43
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Οδηγός συνέντευξης	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Συνεντεύξεις	45-57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Το ποδόσφαιρο είναι μία δικαιολογία για να είσαι ευτυχισμένος». Η φράση του Χ. Βαλντάνο, διεθνούς Αργεντίνου ποδοσφαιριστή με σπουδαία αθλητική καριέρα στην Ισπανία εμπεριέχει το νόημα που δίνεται στο ποδόσφαιρο και στο συναίσθημα που εκδηλώνεται σε όσους ασχολούνται με αυτό (Πέρσυ, 2017). Ο κόσμος του ποδοσφαίρου, οι οπαδοί, οι κουλτούρες αποτελούν μία κοινωνική πτυχή έρευνας για τις κοινωνικές επιστήμες. Το ποδόσφαιρο και η κοινωνία των ανθρώπων συνδέονται σε επίπεδο συντήρησης και αναπαραγωγής τους.

Οι οπαδοί δημιουργούν σχέσεις αγάπης με τις ομάδες και τα αμοιβαία αισθήματα με ομοϊδεάτες οπαδούς διαμορφώνουν τις οπαδικές κοινότητες. Η οργάνωση και οι δραστηριότητες των οπαδικών κοινοτήτων είναι βασικό κομμάτι του σύγχρονου ποδοσφαίρου και των κοινωνιών της ύστερης νεωτερικότητας.

Στην εργασία που ακολουθεί θα ερευνήσουμε τους λόγους προτίμησης και ταύτισης οπαδών με ομάδες που βρίσκονται σε γεωγραφικά απόσταση από την πόλη των Χανίων που ζουν και την οργάνωση των οπαδικών κοινοτήτων. Η ιστορία, οι ιδιαίτεροι συμβολισμοί, η δημοφιλία των ομάδων σε σχέση με την ανάγκη του ατόμου να ταυτιστεί, να αυτοπροσδιοριστεί, να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση του και ταυτόχρονα να συναντήσει με άλλα άτομα σε μία κοινότητα στο όνομα της ποδοσφαιρικής ομάδας ορίζουν το πλαίσιο του τίτλου της εργασίας μας.

1.ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα βασικά πεδία συγγραφής της εργασίας είναι το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό πεδίο γίνεται παρουσίαση του κόσμου του ποδοσφαίρου κατά τις πρώτες δεκαετίες εμφάνισης του στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Αναφερόμαστε στις πρώτες συλλογικότητες φιλάθλων στο όνομα των ομάδων. Εν συνεχεία αναλύεται το φαινόμενο του οπαδισμού, η εμφάνιση των οπαδικών κοινοτήτων και η σύσταση της ταυτότητας των οπαδών στις κοινότητες. Κλείνοντας το θεωρητικό πεδίο παρουσιάζουμε τις τυπολογίες των σύγχρονων οπαδών, τους λόγους ταύτισης με τις ομάδες και την ένταξη τους στις οπαδικές κοινότητες και ειδικότερα των οπαδών από απόσταση.

Στο ερευνητικό πεδίο γίνεται αναφορά στον σκοπό της έρευνας, την ποιοτική μέθοδο που επιλέχθηκε με ημιδομημένες βιογραφικές συνεντεύξεις καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του εργαλείου της έρευνας. Ακολουθεί η παρουσίαση των οπαδών που μας παραχώρησαν τις συνεντεύξεις, οι θεματικοί άξονες ανάλυσης των δεδομένων και τα συμπεράσματα.

Για την συγγραφή της εργασίας μας χρησιμοποιήθηκε ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος. Σε ειδικό παράρτημα καταγράφηκαν οι συνεντεύξεις των οπαδών απομαγνητοφωνημένες. Η εργασία μας μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο βιβλιογραφίας για τους οπαδούς ομάδων εξ αποστάσεως στην χώρα μας και την οργάνωση των οπαδικών κοινοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1.1 ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΚΑΙ ΦΙΛΑΘΛΟ ΚΟΙΝΟ

Τα σπορ αποτέλεσαν την κύρια ψυχαγωγική δράση των κοινωνικών υποκειμένων στον ελεύθερο τους χρόνο από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Με πρεσβευτή το ποδόσφαιρο αναπτύχθηκε ένα δίκτυο κοινωνικών φορέων ενασχόλησης με τα αθλητικά δρώμενα. Σύλλογοι, ομοσπονδίες, αθλητές, θεατές, δημοσιογράφοι, επιχειρηματίες αποτελούν τους δορυφόρους του αθλήματος στην εξέλιξη του στον 20^ο αιώνα μέχρι σήμερα. Οι θεατές ως απλοί φίλαθλοι, ως ένθερμοι υποστηρικτές, ως οπαδοί οργανωμένοι αποτελούν ένα ξεχωριστό αθλητικό κεφάλαιο που συνιστά ένα κοινωνικό φαινόμενο. Ειδικότερα η οπαδική κοινότητα στην ύστερη νεωτερικότητα έχει μεταφέρει την δυναμική της από την γηπεδική κερκίδα στην καθημερινότητα του σύγχρονου οπαδού δημιουργώντας νέες ταυτότητες και συμβολισμούς στο όνομα της ομάδας.

Το ποδόσφαιρο ξεκίνησε να παίζεται στην Αγγλία και γρήγορα διαδόθηκε παγκοσμίως, έχοντας την αποδοχή κυρίως της εργατικής τάξης. Ως τα μέσα της δεκαετίας του 1960 περίπου το κοινό στο γήπεδο παρακολουθούσε το παιχνίδι σε εξέδρες από κοινού, ανεξαρτήτου ηλικίας, κοινωνικής θέσης και προτίμησης ομάδας. Οι θεατές ήταν φίλαθλοι του αθλήματος, ψυχαγωγούνταν και εκτονώνονταν συναισθηματικά με το θέαμα. Το ποδόσφαιρο αποτελούσε ένα καταφύγιο απόδρασης στον ελεύθερο χρόνο του ανθρώπου. Με κοινό χαρακτηριστικό την αγάπη για την ομάδα φίλαθλοι οικοδόμησαν σχέσεις με τις διοικήσεις και τους αθλητές, συμμετείχαν σε εξωαγωνιστικές εκδηλώσεις και πρόσφεραν εθελοντική εργασία στο σύλλογο (Hourcade, 2013). Παρατηρούμε μία συνεταιριστική δράση και μία αμεσότητα στη σχέση ομάδας και φιλάθλου καθώς αποτελούσαν μία μεγάλη οικογένεια με κοινωνική συνείδηση.

1.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Ο νέος τρόπος ζωής που εδραιώθηκε στις κοινωνίες των μεγάλων πόλεων στον 20^ο αιώνα έβαλε χρονικά όρια στην κοινωνική ζωή, ορίζοντας το ωράριο εργασίας και

τον ελεύθερο χρόνο του ανθρώπου. Η ανάγκη ανάπτυξης μικρότερων κοινοτήτων στο αστικό περιβάλλον, ομάδων ανθρώπων με ιστορικούς δεσμούς σε μικρή γεωγραφική εμβέλεια έδωσε την ευκαιρία στο άθλημα του ποδοσφαίρου να ομαδοποιήσει αντίστοιχες κοινότητες με επίκεντρο την αγάπη τους για την ποδοσφαιρική ομάδα (Παπαγεωργίου, 2007). Η κοινότητα αποτελεί την ομαδοποίηση ατόμων με κοινά στοιχεία που επιθυμούν να ανήκουν σε ένα πλαίσιο διαμορφωμένο με χαρακτηριστικά, αξίες με στόχο την υποστήριξη και την διαιώνιση της. Στην κοινότητα η αναγνώριση ενός συλλογικού αγαθού με κοινά συμφέροντα προηγείται ως επί τω πλείστο κάθε ατομικού συμφέροντος για τα μέλη που φροντίζουν την διαφύλαξη και την ισορροπία της ομάδας. Οι δράσεις και οι στόχοι της κοινότητας αποβλέπουν στην ψυχαγωγία του κάθε μέλους και στην συναισθηματική του ικανοποίηση. Το κοινό συναισθημα εν προκειμένω για την ομάδα που υποστηρίζουν τα μέλη είναι το εφελτήριο κάθε ευόδωσης ή ματαίωσης των κοινοτικών στόχων ακόμη κι αν αυτοί δεν έχουν επίπτωση στην ζωή τους (Παιονίδης, 2018). Όπως αναφέρουν και οι Ellias & Dunning (1998) η εβδομάδα εργασίας δεν προσφέρει στο άτομο ψυχαγωγικές δράσεις. Το θέαμα του ποδοσφαιρικού αγώνα προσέφερε συναισθηματική διέγερση και εκτόνωση στο φίλαθλο κοινό. Σε ένα κοινωνικό πλαίσιο περιορισμών, το ποδόσφαιρο ψυχαγωγεί και τροφοδοτεί με ενέργεια τους ανθρώπους (Ζαϊμάκης, 2017).

1.3 ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ

Η εργατική λαϊκή τάξη και οι προσφυγικές κοινότητες συμμετέχουν δυναμικά στο ποδόσφαιρο από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης των ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων στην Ελλάδα. Φίλαθλοι, αθλητές, παράγοντες προέρχονταν από τα λαϊκά στρώματα σε ένα πλαίσιο αλληλέγγυο για το καλό της ομάδας. Η κοινή καταγωγή, τα κοινά κοινωνικά χαρακτηριστικά και η ανάγκη για συλλογικότητα επιδρούσε θετικά και δημιουργούσε δεσμούς με κοινό στόχο την πρόοδο των ομάδων. Η ομάδα στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα στηριζόταν στην εθελοντική συμμετοχή των υποστηρικτών της, οι παίκτες προέρχονταν από τον τόπο της ομάδας και το ενδιαφέρον των φιλάθλων εστιάζονταν περισσότερο στο άθλημα και το ποδοσφαιρικό αποτέλεσμα. Τα γήπεδα δεν είχαν περιοριστικά όρια ούτε μεταξύ των κερκίδων, ούτε μεταξύ κερκίδας και αγωνιστικού χώρου. Τους αγώνες παρακολουθούσαν φίλαθλοι και των δύο αντιπάλων χωρίς αστυνομική επίβλεψη και «νεκρές ζώνες» στις κερκίδες (Παπαγεωργίου, 1998). Η κυκλοφορία των πρώτων εφημερίδων μετά το 1920, σε συνδυασμό με την διεξαγωγή πρωταθλήματος και την παρουσία όλο και περισσότερων φιλάθλων στο γήπεδο διαμόρφωσαν ένα πεδίο ψυχαγωγίας και επικοινωνίας μεταξύ αστών, μικροαστών και αγροτών. (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι φίλαθλες κοινότητες του Παναθηναϊκού και του Ολυμπιακού στο πρώτο μισό του αιώνα. Συνυπάρχουν στην κερκίδα του γηπέδου, απολαμβάνουν το θέαμα και τα συναισθήματα που προκύπτουν από τις εναλλαγές του αγώνα είναι τα κυρίαρχα κοινά χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά τους.

Η αντιπαλότητα μεταξύ τους κατά την διάρκεια του παιχνιδιού περιορίζεται σε ανταλλαγή πειραγμάτων και χιουμοριστικών σχολίων. Χαρακτηριστικά όπως αναφέρει και ο συγγραφέας Θ. Σκρούμπελος στον δημοσιογράφο Η. Ευταξία, «οι διαφορές των φιλάθλων αφορούσαν μόνο στον χρωματισμό της γηπεδικής εξέδρας, της υποστήριξης της ομάδας στον αγώνα». Το παιχνίδι προσέφερε χαρά, αγωνία και όχι χώρο παραβατικών συμπεριφορών στην κερκίδα των φιλάθλων. Οι ίδιοι άνθρωποι ζουν και δρουν σε κοινό κοινωνικό περιβάλλον στην δεκαετία του 1930 σε ένα πολιτικό ασαφές και ασταθές πλαίσιο. Τονίζεται η πολιτική κατάσταση που παρότι δεν είναι σταθερή, η συμπεριφορά των φιλάθλων στο αθλητικό πεδίο δράσης τους διακρίνεται από συλλογικότητα και αλληλεγγύη για την ομάδα που υποστηρίζουν. Το νόημα της εθελοντικής προσφοράς στο σύλλογο, της επαγγελματικής και ηθικής συνδρομής των παικτών της ομάδας αποτελούν τα χαρακτηριστικά της συλλογικής υποστήριξης (Ευταξίας, 2018). Παρατηρούμε πώς η συνοχή και η αλληλεγγύη των φιλάθλων προκαλούν δράση εντός και εκτός γηπέδου με κοινό σκοπό την ενδυνάμωση και την δημοφιλία της ομάδας. Οι διοικήσεις των συλλόγων και οι παίκτες διατηρούν το «ευ αγωνίζεσθαι». Η αποδοχή της διαφορετικότητας, η ελευθερία έκφρασης λόγου στην αθλητική κουβέντα των αντίπαλων φιλάθλων διαμορφώνουν ένα περιβάλλον που η προσοχή όλων είναι στην στήριξη της δικής τους ομάδας περισσότερο και όχι στην αποδυνάμωση του αντίπαλου στρατοπέδου. Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα η δυναμική της κερκίδας γίνεται πιο έντονη, υπάρχει αντιπαράθεση μεταξύ των αντιπάλων φιλάθλων, ύβρεις, που παράγονται από τα δρώμενα εντός του αγωνιστικού χώρου. Το ενδιαφέρον για το ποδόσφαιρο, την αθλητική επικράτηση και την πρόοδο της ομάδας διατηρεί ένα επίπεδο συμπεριφοράς που περιορίζεται στην χρονική διάρκεια του αγώνα μεταξύ των φιλάθλων. Δεν λείπουν βέβαια επεισόδια και αντιδικίες μεταξύ των φιλάθλων αλλά δεν παίρνουν έκταση έξω από το γήπεδο. Οι σχέσεις φιλάθλων, ομάδας, παικτών στο ερασιτεχνικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα είχαν αμεσότητα, αλληλοϋποστήριξη, όλοι μαζί διαμόρφωναν κοινότητα με επίκεντρο το ποδόσφαιρο και την αγάπη για την ομάδα (Παπαγεωργίου, 1998).

1.4 Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΠΑΔΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1960-70 παρατηρούνται αλλαγές στον κοινωνικό σχηματισμό. Με κινητήριο δύναμη την νεολαία οι νεανικές ανησυχίες στον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τις τέχνες διαμόρφωσαν κουλτούρες και συμπεριφορές στις νέες αστικές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Στο ποδόσφαιρο αναδύεται ο νεανικός οπαδισμός. Νέοι σε ηλικία οπαδοί μεταφέρονται στις κερκίδες πίσω από τις εστίες του γηπέδου οργανώνοντας ατμόσφαιρα με συνθήματα και τραγούδια. Η μαζική αυτή κίνηση είχε το χαρακτηριστικό της επίδειξης της παρουσίας στο γήπεδο οπαδών που στήριζαν φανατικά την ομάδα με ενεργή συμμετοχή στο αγωνιστικό δρώμενο. Αυτή η μορφή οπαδισμού εμφανίζεται στην Αγγλία. Η κοινή ενδυμασία που επηρεάζεται από μουσικά ερεθίσματα συμπληρώνει τα κοινά χαρακτηριστικά των οπαδών και

ομαδοποιεί με ισχυρούς δεσμούς την συμπεριφορά τους στην κερκίδα του γηπέδου. Παρατηρούνται και οι πρώτες βίαιες ομαδικές αντιπαραθέσεις με την αστυνομία και οπαδούς άλλων ομάδων (Spraaij, 2007). Ιταλία, Γαλλία και Ισπανία αναπτύσσουν νέα μοντέλα οπαδισμού με τους Γάλλους οπαδούς να οργανώνονται ιεραρχικά στο γήπεδο και να δημιουργούν φανατική ατμόσφαιρα ενώ στα άλλα κράτη παρατηρούνται σχέσεις οπαδών με ακραίες πολιτικές παρατάξεις που εκμεταλλεύτηκαν την οπαδική κοινότητα για να προωθήσουν πολιτικές ιδεολογίες φανατίζοντας ακόμη περισσότερο την γηπεδική ατμόσφαιρα. Κασκόλ, ρούχα στα χρώματα της ομάδας, τραγούδια, τελετουργικά πριν και κατά της διάρκεια των αγώνων αποτελούν τα νέα στοιχεία του φαινομένου κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970 στα ευρωπαϊκά γήπεδα με τους οπαδικούς συνδέσμους να πληθαίνουν και να λαμβάνουν ενεργά μέρος στα δρώμενα των ομάδων εντός και εκτός αγωνιστικού χώρου (Hourcade, 2013).

1.5 ΟΠΑΔΟΣ

Η λέξη "οπαδός" παράγεται από το ρήμα οπάζω που σημαίνει έπομαι. Οπαδός ορίζεται ο ακόλουθος κοινωνικών σχηματισμών μιας λαϊκής νοοτροπίας. Ο οπαδισμός αποτελεί στοιχείο της κουλτούρας της λαϊκής τάξης των νεωτερικών κοινωνιών (Ζαϊμάκης, 2010). Αντίθετα με τον φίλαθλο ο οπαδός υποστηρίζει την ομάδα με πάθος, φανατικά, από το λατινικό *fanaticus*, ως μέρος της καθημερινότητας του και όχι μόνο κατά την διάρκεια ενός αγώνα, καθώς ζει για το ιστορικό των στιγμών (Cashmore, 2006). Δημιουργεί ο ίδιος ιστορία, μοιράζεται τις στιγμές αφηγηματικά, τις επαναφέρει στην μνήμη ώστε να μην ξεχαστούν και να μεταφερθούν στις επόμενες γενιές. Αυτό το μοίρασμα, η εννοιολόγηση και ο συμβολισμός των γεγονότων συνιστούν τον κοινό κώδικα μεταξύ των οπαδών, την σύνδεση που βιώνεται έντονα με κοινό παρονομαστή την αγάπη για την ομάδα. Είναι η διαφορά μιας ομάδας ανθρώπων που απλά περιμένουν ή στοχεύουν σε κάτι κοινό και μιας ομάδας συμπαγούς με δύναμη που χαρακτηρίζεται από δέσμευση αφοσίωσης (Critchley, 2019). Η αφοσίωση του οπαδού, το συναίσθημα που παράγεται από την υποστήριξη της ομάδας ξεπερνά κάθε άλλη του ιδιότητα και αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο στον τρόπο ζωής του. Η καθημερινή ενασχόληση, οι συζητήσεις για την ομάδα είναι κύριο χαρακτηριστικό των οπαδών (Ζαϊμάκης, 2010).

Η ταύτιση με την ομάδα, τους συμβολισμούς, την ιστορία της είναι χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν τον οπαδό όπως και η ενεργητική του συμμετοχή στον αγώνα της ομάδας με την συνεχή ενθάρρυνση σε ένα ομαδικό πλαίσιο στήριξης. Παρατηρούμε πως οι σχέσεις μεταξύ των οπαδών ενδυναμώνονται από την κοινή πορεία και ακολουθία δράσεων στο όνομα της ομάδας (Zani Bruna&Erich, 1991). Η επικοινωνία των οπαδών συνιστά ένα μοίρασμα συναισθημάτων που συσπειρώνει και ταυτοποιεί διαφορετικούς ανθρώπους και χαρακτήρες σε μια κοινή ταυτότητα με κεντρικό άξονα την ομάδα. Στην οπαδική ζωή συναντάται ο οπαδός που αυτοπροσδιορίζεται και αντιλαμβάνεται, ερμηνεύει καταστάσεις, συμπεριφορές, γεγονότα κρατώντας την

δική του στάση και αντίστοιχα ο οπαδός που ακολουθεί τυφλά, ορμώμενος από το οπαδικό συναίσθημα ενεργώντας αφιltrάριστα προς τις ομαδικές δράσεις (Jenkins, 2006). Και στις δύο περιπτώσεις η ανάγκη του οπαδού να ανήκει κάπου, να συναναστρέφεται άλλους ανθρώπους και η τάση του να παθιάζεται, να έρχεται σε αντιπαράθεση, να προσδοκά την νίκη, την επικράτηση απέναντι στους «άλλους» και ό,τι τα παραπάνω συνεπάγονται διαμορφώνουν την προσωπικότητα του και αποτελούν βασική πτυχή του χαρακτήρα του. Είναι μία στάση ζωής από την οποία αντλείται αυτοπεποίθηση, προσωπική και κοινωνική αποδοχή, ικανοποιείται ο συναισθηματικός κόσμος, καλύπτονται αρνητικά, στρεσογόνα κοινωνικά βιώματα (Van Schrader & Wilson, 1999). Η ψυχική ισορροπία που βιώνει ο οπαδός με την συμμετοχή του και την οργάνωση του στην ομάδα επιτυγχάνεται από την ικανοποίηση, την σύνδεση, την δέσμευση και το συναισθηματικό επίτευγμα (Aaker, Fournier & Brasel, 2004). Η ικανοποίηση από τους αγώνες της ομάδας (Johnson, Anderson & Fornell, 1995), η αναγνώριση και η απόκτηση μίας ταυτότητας πέραν της κοινωνικής (Aaron, Norman, Aaron, McKenna & Heyman, 2000), η δέσμευση που εντείνει την θέληση για ταύτιση με την ομάδα και διαρκή διείδυση στο εσωτερικό της (Morgan & Hunt, 1994) και τέλος η βίωση των επιτυχιών της ομάδας ως προσωπικές επιτυχίες, το αίσθημα της περηφάνιας και η εξύψωση του εαυτού τους από την κατάκτηση της κορυφής (Vallerand, Ntoumanis, Philippe et al, 2008) συνθέτουν την εικόνα της ψυχοσύνθεσης.

1.6 ΟΠΑΔΙΣΜΟΣ

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα κάνουν στην Αγγλία την εμφάνιση τους οι πρώτες οπαδικές κοινότητες που συνεισφέρουν στην ενδυνάμωση των σχέσεων των μελών και αποτελούν το κυρίαρχο στοιχείο κάθε τελετουργικού στην κερκίδα την ημέρα του αγώνα της ομάδας (Ζαϊμάκης, 2015). Οι κοινωνικές διαδικασίες στην περίοδο αυτή δεν επηρεάζουν, ούτε συνδέονται άμεσα με το φαινόμενο του οπαδισμού που παρατηρείται από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και μετά. Το ποδόσφαιρο και η ενδυνάμωση του γοήτρου, της φήμης της ομάδας είναι οι κεντρικοί άξονες της οργάνωσης και συσπείρωσης των πρώτων οπαδών στην ιστορία του ποδοσφαίρου. Από την δεκαετία του 1960 παρατηρείται το φαινόμενο του οπαδισμού στην Αγγλία με χαρακτηριστικά που συνδέονται άμεσα με τα κοινωνικά δεδομένα. Ως γνώριμο χαρακτηριστικό της κουλτούρας των σύγχρονων κοινωνιών πρόκειται για μία συλλογική ταυτότητα που μορφώνεται από άτομα που έχουν ένα κοινό συναισθηματικό δέσιμο με μία αθλητική ομάδα (Ζαϊμάκης, 2017). Το μοντέλο της αστικής ευρωπαϊκής κοινωνίας και η κρίση των ανθρώπινων ταυτοτήτων σε συνδυασμό με την ανάδειξη της νεολαίας σε ξεχωριστή κοινωνική τάξη και την συμμετοχή - σύνδεση σε νέους τρόπους ζωής που στηρίζονται στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου είναι οι κύριες αιτίες του φαινομένου (Bauman, 2000). Οι νέοι μορφώνονται, πολιτικοποιούνται, αποτελούν την νέα ανατρεπτική, ρυθμιστική

κοινωνική τάξη και συγκροτούν νέες κουλτούρες επαναπροσδιορίζοντας τις κοινωνικές αξίες στα πεδία των τεχνών και του αθλητισμού (Ζαϊμάκης, 2017).

Ο οπαδισμός με τα στοιχεία της λαϊκής κουλτούρας των μελών του διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, διότι εξαρτάται από τα συμβολικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των αθλητικών δρώμενων. Κάθε οπαδική κουλτούρα συγκροτείται σύμφωνα με τους όρους του πολιτισμού και των αξιών του αθλητικού σωματείου. Το οπαδικό κίνημα δομείται με βάση τον ίδιον τον σύλλογο, την έδρα του, ισχυροποιώντας τους δεσμούς και την συνοχή του (Van Hoytum & Van Dam, 2002).

1.7 ΟΠΑΔΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Κάθε χώρα έχει την δική της ιστορία με τις κοινότητες οπαδών. Η συγκρότηση των οπαδικών κοινοτήτων στηρίζεται στην κοινή αγάπη για την ομάδα και το ποδόσφαιρο, στον τρόπο οργάνωσης και διαχείρισης, στο κλίμα που επικρατεί με τα συναισθήματα υπεροχής έναντι των αντιπάλων και στην ιστορία της ομάδας που όσο μεγαλύτερη και ένδοξη είναι, οικειοποιείται από την κοινότητα και εξυψώνει το ηθικό των μελών της (Hodges, 2014). Κοινές αξίες, ιδέες και σύμβολα θεμελιώνουν άρρηκτους δεσμούς και διαμορφώνουν ένα ομοιογενές περιβάλλον στην ομάδα των οπαδών (Σπύρος, 2017). Οι κοινότητες των οπαδών λειτουργούν με έντονο συσπειρωτικό χαρακτήρα και αλληλεγγύη, συμμετέχοντας καθημερινά σε συναντήσεις, υποστηρίζοντας τις δράσεις τους. Σε περιόδους οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που επικρατεί ανασφάλεια και αβεβαιότητα για την κοινωνική ισορροπία οι κοινοτικοί δεσμοί των οπαδών είναι ένα ασφαλές κατώφλι για την ανύψωση ηθικού και για συναισθηματική διέγερση (Elias & Dunning, 1986).

Τα βιώματα από τις καθημερινές συναντήσεις, τα ταξίδια για τους αγώνες της ομάδας, τα περιστατικά που συμβαίνουν στην κερκίδα αποκτούν συμβολισμούς αφηγηματικούς που μεταφέρονται προφορικά σε νεότερα μέλη και δημιουργούν ιστορία ξεχωριστή από τα αγωνιστικά αποτελέσματα της ομάδας (Ζαϊμάκης, 2015). Τα συνθήματα, τα πανό και οι λοιπές δράσεις είναι μία συνεχής ανατροφοδότηση και ένας επαναπροσδιορισμός της κοινότητας που διαμορφώνει ένα περιβάλλον διαφορετικό από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών της. Στους κόλπους της οπαδικής κοινότητας δημιουργείται συλλογικό πνεύμα με χαρακτηριστικά διαφορετικά από τα ατομικά κοινωνικά χαρακτηριστικά του κάθε μέλους. Διαφορετικοί χαρακτήρες, άνθρωποι με διαφορετική νοημοσύνη, προερχόμενοι από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα συνιστούν ένα σύνολο όπου η συναισθηματική διέγερση, η κινητοποίηση για την στήριξη της ομάδας και την υποτίμηση των αντιπάλων καταργεί κάθε ατομική κρίση (Μπρομπερζέ, 2007).

Η αίσθηση του «συνανήκειν» γιγαντώνεται στην κοινότητα από τους συμβολισμούς και την ανάδειξη γεγονότων και προσώπων που παίρνουν την μορφή θρύλων. Πρόκειται για μία κοινή αίσθηση πραγμάτων που διαμοιράζεται μεταξύ των οπαδών με την συμμετοχή τους σε κοινό χώρο (Jenkins, 2007). Στην σύγχρονη εποχή που το ποδόσφαιρο έχει παγκοσμιοποιηθεί και οι οπαδικές κοινότητες έχουν εξακτινιστεί γεωγραφικά, η φανταστική τους οντότητα μεγαλώνει. Άνθρωποι που δεν γνωρίζονται, δεν έχουν ιδωθεί ποτέ στην ζωή τους και δεν πρόκειται να συνυπάρξουν παρά μόνο σε μία φανταστική κοινότητα με μοναδικό κοινό την αγάπη για την ομάδα (Anderson, 1997). Ο κοινός κώδικας συμπεριφοράς στην κοινότητα των οπαδών συμπεριλαμβάνει στάσεις, αντιλήψεις, δράσεις και κοινό τρόπο ένδυσης. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνονται οι κοινοί συμβολισμοί και οι τρόποι επικοινωνίας που ανανεώνονται χρονικά σε σχέση με την εξέλιξη των οπαδικών κόσμων (Cohen, 1985).

1.8 ΟΠΑΔΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Το σύνολο των στοιχείων, κοινωνικών, πολιτισμικών που χαρακτηρίζουν έναν άνθρωπο συνθέτουν την ταυτότητα του (Ζαϊμάκης, 2017). Η έκφραση του δεσμού ανάμεσα σε άτομα με διαφορετικά κοινωνικά χαρακτηριστικά και του αθλητικού συλλόγου είναι η οπαδική ταυτότητα. Η αφοσίωση και η διαρκής ενασχόληση με την ομάδα χαρακτηρίζει το προφίλ αυτής της ταυτότητας (Ζαϊμάκης, 2010). Η διαμόρφωση της συνδέεται με την προσωπικότητα του οπαδού καθώς ο ίδιος επιλέγει ποιο προφίλ θα έχει (Ζαϊμάκης & Κοταρίδης, 2013). Η δράση του ατόμου, η συναισθηματική εκδήλωση της χαράς και της λύπης με ομοϊδεάτες οπαδούς είναι διαφορετικά στοιχεία σε σχέση με την κοινωνική του συμπεριφορά τα οποία διαμορφώνουν μία ξεχωριστή ταυτότητα. Η ελεύθερη έκφραση, η αυθόρμητη εκτόνωση της χαράς, της λύπης, του θυμού στην εξέδρα του γηπέδου στοιχειοθετούν χαρακτηριστικά της οπαδικής συμπεριφοράς ανεξαρτήτου κοινωνικής προέλευσης, οικονομικής κατάστασης και μορφωτικού επιπέδου των υποκειμένων. Η αγάπη για την ομάδα, η συμμετοχή και η συλλογική δράση στην εξέδρα δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον μακριά από την καθημερινότητα που εξυψώνει και δημιουργεί νέες ταυτότητες στον κύκλο των υποστηρικτών των ποδοσφαιρικών σωματείων (Ζαϊμάκης, 2013).

Ο οπαδός επιλέγοντας την ομάδα που υποστηρίζει εντάσσεται σε μία κουλτούρα χρησιμοποιώντας την νίκη ή την ήττα ως μέτρα αξιολόγησης της συναισθηματικής του κατάστασης. Η αξιολόγηση του χαρακτήρα των υπολοίπων μελών σε σχέση με την κοινωνική τάξη προέλευσης συμπληρώνει την επιλογή του οπαδού ως προς την διαμόρφωση της οπαδικής του ταυτότητας (Porat, 2010). Οι κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές επηρεάζουν και επαναπροσδιορίζουν την οπαδική ταυτότητα η οποία ωστόσο παραμένει διαφοροποιημένη από την αντίστοιχη κοινωνική (Ζαϊμάκης, 2010). Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε πως στις τάξεις των φανατικών οπαδών οι κοινωνικές αλλαγές δεν επηρεάζουν τόσο την οπαδική τους ταυτότητα

γιατί η πίστη και η αφοσίωση στην ομάδα δεν «επιτρέπουν» αλλαγές στην οπαδική τους πορεία (Ζαϊμάκης, 2015).

Η οπαδική ταυτότητα γεννιέται από τις δράσεις των οπαδών, δημιουργεί το «εμείς» αντί του «εγώ» και δηλώνει τον βαθμό εμπλοκής του ατόμου στα δρώμενα της κοινότητας για την υποστήριξη της ομάδας. Τα κοινά χαρακτηριστικά στην ταυτότητα του οπαδού διακρίνονται στον ενθουσιασμό, την συναισθηματική διέγερση, τις εδαφικές ταυτοποιήσεις, την διατήρηση της φήμης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, την αίσθηση αλληλεγγύης, την αρρενωπότητα και τους συμβολισμούς που εξασφαλίζουν την κυριαρχία και την αυτονομία της κοινότητας (Sraaij, 2008). Η εξουσιαστική συμπεριφορά, η επιθετικότητα, η επιδίωξη της αντιπαλότητας και της σύγκρουσης, στοιχεία που προωθούν τον σκληρό ανδρισμό είναι συνδεδεμένα με την οπαδική ταυτότητα (Connell, 2005).

Το ποδόσφαιρο δίνει μία σταθερότητα στην ταυτότητα του οπαδού. Η οπαδική ταυτότητα λειτουργεί ως μία συνέχεια της ατομικής και οι δράσεις των οπαδών για την υποστήριξη της ομάδας διαμορφώνουν ένα εμπειρικό πεδίο ταυτότητας. Η ομάδα λειτουργεί ως ένας φάρος που φωτίζει το παρελθόν, το παρόν και το αναμενόμενο μέλλον του οπαδού (Porat, 2010).

1.9 ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΟΠΑΔΟΙ. ΛΟΓΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΟΠΑΔΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ – ΟΠΑΔΟΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ

Ο οπαδισμός στο σύγχρονο επαγγελματικό ποδόσφαιρο είναι μια εκδήλωση της ανάγκης του ανθρώπου για κοινωνικοποίηση και αναγνωρισιμότητα. Το ποδόσφαιρο εισχωρεί όλο και περισσότερο στις ζωές των ανθρώπων με την εμπορευματοποίηση και την προβολή του από κάθε τηλεοπτικό και ηλεκτρονικό μέσο. Νέες ταυτότητες, "παγκόσμιοι" οπαδοί, ακόλουθοι ομάδων διαμορφώνουν μία ευρύτερη κουλτούρα στο άθλημα. Τα καταναλωτικά πρότυπα που διαχέονται μέσω της διαφήμισης, οι υπέρογκες πωλήσεις των τηλεοπτικών δικαιωμάτων μετασχηματίζουν το ποδόσφαιρο σε προϊόν. Η επιφανειακή και απρόσωπη σχέση των νέων οπαδών που λειτουργούν ως καταναλωτές του προϊόντος συνθέτει την σύγχρονη εικόνα πολλών υποστηρικτών ομάδων εξ αποστάσεως. Αντίθετα στα παραπάνω η ενδυνάμωση του τοπικού χαρακτήρα και η οπαδική κουλτούρα στις κοινότητες των οπαδών που προασπίζει τις αξίες και την καταγωγή της ομάδας, κυρίως σε συλλόγους που δεν έχουν τίτλους και μεγάλες αγωνιστικές επιτυχίες εκφράζουν μία διαφορετική άποψη για το ποδόσφαιρο. Η διατήρηση της παράδοσης με τελετουργικά στο γήπεδο, και η σθεναρή αντίσταση έναντι της παγκοσμιοποίησης με τους συμβολισμούς και την συλλογικότητα στην κερκίδα διαμορφώνει χαρακτήρα αντίστασης και εναντίωσης προς το ποδοσφαιρικό κατεστημένο (Ζαϊμάκης, 2017).

Η ταύτιση με την ιστορία της ομάδας, και ό,τι αυτή συμβολίζει, ο θαυμασμός για τους αθλητές, προκαλούν το πάθος του οπαδού για την ομάδα. Η επιλογή της ομάδας

εξαρτάται από την τοπικότητα, την οικογενειακή κατάσταση, την παραδοσιακή σχέση, και την ανάγκη του ατόμου για αναγνώριση και ανάδειξη της ταυτότητας του μέσω των επιτυχιών της. Η υποστήριξη της ομάδας του τόπου καταγωγής του ατόμου είναι η σύνηθες επιλογή ως στοιχείο συγκρότησης ταυτότητας. Η τοπική ομάδα βέβαια αν εδρεύει στην επαρχία και δεν πρωταγωνιστεί, συνήθως δεν καλύπτει την ανάγκη του οπαδού για αναγνώριση. Γι' αυτό υποστηρίζεται και μία δεύτερη ομάδα που ξεχωρίζει για τις επιτυχίες της και τους τίτλους σε εθνικό επίπεδο, δίνοντας αίγλη και αναγνωρισιμότητα στον οπαδό και μία δυνατότητα συμμετοχής σε κοινωνικά δρώμενα σε ένα ευρύτερο επίπεδο (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Η ίδρυση συνδέσμων στην περιφέρεια για δημοφιλείς συλλόγους που βρίσκονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, η ομαδική παρακολούθηση αγώνων σε αυτούς, η συμμετοχή σε διαδικτυακές ομάδες, οι συγκεντρώσεις οπαδών σε δημόσιους χώρους για συζητήσεις που αφορούν την ομάδα δίνουν την αίσθηση της παρουσίας του οπαδού σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από αυτό που δρα και ζει (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Η συγγένεια με την ιστορία της ομάδας και τα κοινά χαρακτηριστικά, πραγματικά ή φαντασιακά που δίνονται από τους ίδιους τους οπαδούς σε σχέση με την ταυτότητα και τους συμβολισμούς της ομάδας αποτελούν το δεύτερο βασικό στοιχείο οπαδοποίησης. Οι προσφυγικές ρίζες ομάδων είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα σύνδεσης μερίδας οπαδών. Η ιστορία του ατόμου διατηρείται και αναπαράγεται μέσω της ομάδας σε μία παράλληλη διατήρησης της ταυτότητας των οπαδών σε σχέση με την καταγωγή τους. Αξίζει να αναφέρουμε πως στην περίπτωση της εξ αποστάσεως οπαδικής κοινότητας που συνδέεται με ιστορικά στοιχεία καταγωγής των υποκειμένων, η τοπικότητα δημιουργεί μία συγκρουσιακή σχέση. Σε αυτή την περίπτωση συνήθως η δυναμική του συλλόγου και η ένθερμη υποστήριξη από τους οπαδούς δίνουν προβάδισμα στην προτίμηση. Στο πλαίσιο της αφοσίωσης στην ομάδα η εδαφική υπεροχή της κοινότητας των οπαδών έναντι αντιπάλων δίνει ένα επιπλέον κίνητρο συσπείρωσης και δεσμού με την ομάδα (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Τέλος τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του συλλόγου που φέρει από την ίδρυση του και τα ιστορικά σύμβολα και πρόσωπα που αναδεικνύονται στο πέρασμα των χρόνων διαμορφώνουν ένα εικονικό περιβάλλον που ενισχύει την πίστη και την ταύτιση με την ομάδα για τον οπαδό. Παραδείγματα συνοδευτικών ονομάτων συλλόγων όπως «η ομάδα του λαού» ή «η ομάδα των φοιτητών» που δίνονται από γεγονότα ή συμβολισμούς διαιωνίζονται στον προφορικό λόγο και στις πεποιθήσεις των οπαδών (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Η οικογένεια, το φιλικό περιβάλλον, το σχολείο, είναι βασικοί φορείς που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την προτίμηση ομάδας για τον νέο άνθρωπο. Η επιλογή της ομάδας λόγω της προτίμησης του πατέρα είναι η περίπτωση που συναντάται περισσότερο. Επίσης η υποστήριξη ομάδων από φίλους ή συμμαθητές συνιστά στοιχείο που επηρεάζει το άτομο ειδικά αν στο οικογενειακό πλαίσιο δεν

υπάρχει αθλητικό ενδιαφέρον. Η σύνδεση με τις οικογενειακές προτιμήσεις στο θέμα της ομάδας γίνεται σε σχέση με την διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου στην οικογένεια. Όσο ευρύτερο είναι το συγγενικό περιβάλλον στην ταύτιση με μία ομάδα τόσο πιο εύκολα διαμορφώνεται μία συνταύτιση και του νέου οπαδού σε μία αποδοχή του οικογενειακού κύκλου που μοιράζεται κοινά συναισθήματα (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Η πορεία της ομάδας, οι νίκες, οι τίτλοι αποτελούν λόγους προσέλκυσης νέων οπαδών. Ειδικά στις νεότερες ηλικίες η μύηση νέων μελών γίνεται πιο εύκολα σε ομάδες που πρωταγωνιστούν παρά σε αυτές που περνούν περίοδο καμπίης. Η συναισθηματική διέγερση της νίκης, οι τίτλοι, οικειοποιούνται από τους οπαδούς δίνοντας την αίσθηση πως οι ίδιοι νικούν. Η καθημερινότητα, τα άγχος και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το άτομο στην σύγχρονη εποχή περνούν στο περιθώριο της σκέψης με την επιτυχία του αθλητικού συλλόγου. Η χαρά, η αίσθηση της νίκης συντηρεί μία ψυχολογική ανάταση για τον οπαδό (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009).

Το ποδόσφαιρο εξελίχθηκε στο δημοφιλέστερο άθλημα κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Στην ύστερη νεωτερικότητα η ταυτότητα των οπαδών κυρίως των δημοφιλών ομάδων έχει εξακτινιστεί πέρα από την γεωγραφική τους έδρα εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης που εισχώρησε και στον αθλητισμό (Ζαϊμάκης, 2013). Τα Μ.Μ.Ε. και ο έντυπος τύπος συνέβαλαν στην εξάπλωση του ποδοσφαίρου, η ενημέρωση για τα δρώμενα των ομάδων, η διαφήμιση αθλητικών προϊόντων ανέπτυξαν το εύρος του οπαδικού κοινού (Σπύρος, 2017). Η τηλεόραση από το 1960 και μετά μετέφερε την εικόνα των αγώνων σε όλο τον κόσμο. Στην Ελλάδα μετά το 1980 το ποδόσφαιρο γίνεται επαγγελματικό, οι ομάδες υπογράφουν συμβόλαια με συνδρομητικά κανάλια, η δορυφορική τηλεόραση, αργότερα το διαδίκτυο και η διαφήμιση αθλητικών ειδών μέσω παικτών προκαλούν το ενδιαφέρον όλο και περισσότερων υποστηρικτών που δεν έχουν κοντινή σχέση με τους συλλόγους (Guillanotti, 2002). Η συμμετοχή των ομάδων που πρωταγωνιστούν στα εγχώρια πρωταθλήματα σε διεθνείς διοργανώσεις και όλο το εμπορικό δίκτυο που τις περιβάλλει κατέστησε οικονομικά ισχυρούς συλλόγους και προσέλκυσε οπαδούς μακριά από την φυσική έδρα των ομάδων (Vigarello, 2004). Στην Ελλάδα η συμμετοχή των δυνατών αγωνιστικά συλλόγων σε ευρωπαϊκές διοργανώσεις και η συνεργασία με αθλητικές εταιρείες ενίσχυσαν οικονομικά τις ομάδες και σε συνδυασμό με την τηλεοπτική προβολή των αγώνων προσέλκυσε το ενδιαφέρον περισσότερων οπαδών από διάφορα μέρη. Η διεθνής αναγνώριση, η ποδοσφαιρική καταξίωση των ομάδων αποτελούν στοιχεία που δίνουν κίνητρο σε νέους οπαδούς για ταύτιση με τις ομάδες χωρίς να έχουν κάποια άμεση σύνδεση με αυτές. Ταξίδια για παρακολούθηση αγώνων, ανάπτυξη δεσμών με άλλους ανθρώπους και κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών των συλλόγων ορίζουν την σύνδεση οπαδών με ομάδες από απόσταση (Ζαϊμάκης, 2013).

Το διαδίκτυο τα τελευταία χρόνια συνέβαλε στην ταχύτητα διάδοσης των πληροφοριών και στην κατανάλωση των αθλητικών ειδών των ομάδων. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι ιστοσελίδες, τα *forums* επικοινωνίας διαμόρφωσαν

επικοινωνιακά πεδία μεταξύ ανθρώπων από απόσταση. Οι ομάδες υποστηρίζουν το επικοινωνιακό κομμάτι με την δημιουργία οπαδικών δικτύων μακριά από την έδρα τους με σκοπό την ανάπτυξη νέων οπαδικών κοινότητων. Αυτή η επικοινωνία και η δυνατότητα άμεσης ενημέρωσης και ταυτόχρονα έκφρασης των οπαδών συντελεί στην ανάπτυξη στενότερων δεσμών με τους συλλόγους και στην ελαχιστοποίηση της απόστασης από αυτούς (Gushhwan, 2016).

Οι οπαδοί που υποστηρίζουν ομάδες με απόσταση από την γεωγραφική τους έδρα ταυτίζονται με πάθος στις κοινότητες ενδυναμώνοντας τον ρόλο τους σε αυτές και την αναγνωρισιμότητα τους (Kerr, 2011).

1.10 ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΟΠΑΔΩΝ

Αναφερόμενοι στην σύγχρονη εποχή παρατηρούμε νέες τυπολογίες οπαδών που στηρίζονται στις κοινωνικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και τις μεταφέρουν στην οπαδική κοινότητα. Οπαδοί που στηρίζουν την ομάδα οικονομικά αγοράζοντας ετήσια εισιτήρια, φανέλες παικτών, μετοχές του συλλόγου με την προσδοκία κάποια στιγμή να συμμετέχουν στις διοικητικές αποφάσεις. Επενδύουν στο εμπορικό κομμάτι χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αγωνιστικό κομμάτι και χωρίς έντονα συναισθηματικά χαρακτηριστικά. Αντίθετα παρατηρείται στο πλαίσιο αμφισβήτησης των κοινωνικών δεδομένων, οπαδοί με χαρακτηριστικά που δίνουν έμφαση στον συναισθηματικό δέσιμο με την ομάδα, προωθούν την αλληλεγγύη και την συλλογικότητα στην οπαδική κοινότητα διαφωνώντας με την εμπορευματοποίηση του αθλήματος. Οι οπαδοί δημιουργούν ομάδες διαμαρτυρίας και αντίστασης στο ποδοσφαιρικό κατεστημένο. Τέλος θα αναφέρουμε τους οπαδούς που στηρίζουν το αγωνιστικό κομμάτι της ομάδας παρακολουθώντας τους αγώνες με έντονο ενδιαφέρον από το γήπεδο, ταξιδεύοντας με την ομάδα σε έδρες αντιπάλων. Η υποστήριξη τους και οι δεσμοί με την ομάδα είναι συνεχής και δεν διαταράσσεται από τα αγωνιστικά αποτελέσματα (Guillanotti, 2005).

Στην Ελλάδα φίλαθλοι και οπαδοί συγκροτούν τις δύο κατηγορίες υποστηρικτών των ομάδων. Οι διαφορές τους εντοπίζονται στο δέσιμο και την ταύτιση του οπαδού με τον σύλλογο σε αντίθεση με τον φίλαθλο που επιθυμεί το «ευ αγωνίζεσθαι» και έχει αθλητικό πνεύμα. Η αντιπαράθεση και οι συγκρούσεις με άλλους οπαδούς χαρακτηρίζει τους οπαδούς ενώ οι φίλαθλοι ενδιαφέρονται για τα αγωνιστικά δρώμενα χωρίς να ενδιαφέρονται για τους αντιπάλους. Οι οπαδοί διαχωρίζονται σε φανατικούς και οργανωμένους. Οι οργανωμένοι συμμετέχουν σε συνδέσμους και εκπροσωπούν μία κοινότητα ανθρώπων που λειτουργεί ενιαία ενώ οι φανατικοί δεν λειτουργούν σε οργανωμένο πλαίσιο και είναι ταυτισμένοι με την ομάδα ακολουθώντας την γραμμή της διοίκησης και την ομάδα στους αγώνες (Ζαϊμάκης, 2013).

1.11 ΟΠΑΔΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα η αμεσότητα των θέσεων της κερκίδας με τον αγωνιστικό χώρο μέχρι την δεκαετία του 1950 βοήθησε στην ισχυροποίηση των σχέσεων μεταξύ φιλάθλων και παικτών. Το συναίσθημα από την κοντινή επαφή με την αγωνιστική δράση γινόταν πιο έντονο με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί η κοινότητα φιλάθλων με ισχυρότερους δεσμούς με την ομάδα (Παπαγεωργίου, 2007). Οι πρώτες λέσχες φιλάθλων συνιστούν μία πρώιμη φάση οπαδισμού με πολιτισμική δράση, οργάνωση χοροεσπερίδων και εκδρομών. Εμφανίζονται στα αστικά κέντρα με φιλάθλους που έχουν θέση στα διοικητικά δρώμενα των ομάδων. Στην δεκαετία του 1960 εγκαθίστανται στα γήπεδα κερκίδες πίσω από τα τέρματα και εκεί παρακολουθούν τους αγώνες όρθιοι θεατές με χαμηλού κόστους εισιτήριο. Την περίοδο 1967-1974 η δράση των πρώτων οπαδικών κοινοτήτων διακόπτεται καθώς η πολιτική κατάσταση στην χώρα απαγορεύει κάθε συλλογικότητα οπαδών θεωρώντας ότι υπονομεύεται η κοινωνική ομαλότητα (Ζαϊμάκης, 2015). Μετά το 1979 εμφανίζεται το οπαδικό φαινόμενο. Η επαγγελματικοποίηση του αθλήματος, η μετατροπή των ομάδων σε ανώνυμες εταιρείες, η αποκοπή της αμεσότητας μεταξύ παικτών- οπαδών σε συνδυασμό με την ενισχυμένη συμμετοχή της νεολαίας στον κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι είναι οι προφανείς αιτίες της σταδιακής εμφάνισης νέων μορφών οπαδισμού στην Ελλάδα (Ζαϊμάκης, 2017). Στην δεκαετία του 1980 η επιρροή από ευρωπαίους οπαδούς και από Έλληνες φοιτητές του εξωτερικού εμφανίζει τα κασκόλ, την κοινή ενδυμασία, τα συνθήματα και τα τραγούδια στην κερκίδα των οπαδών. Σε αυτή την δεκαετία ιδρύονται οι σύνδεσμοι που τα μέλη τους είναι νέοι άνθρωποι με διαφορετικά κοινωνικά χαρακτηριστικά με κοινό στόχο την υποστήριξη της ομάδας. Οι σύνδεσμοι των δημοφιλών ομάδων, κυρίως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, επεκτείνονται στα επόμενα χρόνια και εκτός των γεωγραφικών ορίων της ομάδας δημιουργώντας ένα περιφερειακό δίκτυο που λειτουργεί υπό την αιγίδα του κεντρικού συνδέσμου με στόχο την ανάπτυξη και ενδυνάμωση της οπαδικής κοινότητας και της δημοφιλίας της ομάδας (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009). Το φαινόμενο μετά το 2000 εντείνεται. Περιστατικά με χαρακτηριστικά ξενοφοβίας και ρατσιστικών συμπεριφορών που εκφράστηκαν σε κοινωνικό επίπεδο και εισχώρησαν και στις οπαδικές κοινότητες αύξησαν την αντιπαλότητα. Η οικονομική κρίση, η κοινωνική ανασφάλεια και η δολοφονία ενός νέου παιδιού το 2008 από αστυνομικό κατά την διάρκεια των εορτασμών της επετείου του Πολυτεχνείου συνθέτουν ένα πεδίο αντίστασης και αμφισβήτησης των θεσμών και των αρχών. Η οπαδική κοινότητα αποτελεί μέσο έκφρασης της κατάστασης, ο φανατισμός μεταξύ οπαδών μεγαλώνει, επεισόδια συμβαίνουν συχνά μεταξύ αστυνομίας και οργανωμένων οπαδών χωρίς βέβαια να διασαλεύεται η αφοσίωση και η στήριξη για την ομάδα. Η οπαδική ταυτότητα εξακολουθεί να στηρίζεται στις αξίες του συλλόγου και ο οπαδός να προασπίζει τα συμφέροντα της ομάδας (Zaimakis, 2018). Παρατηρούμε πως οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες επηρεάζουν την έκφραση του οπαδισμού από

τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του στην Ελλάδα μέχρι τα νεότερα χρόνια. Η στήριξη της ομάδας και ο φανατισμός στην κερκίδα των πρώτων ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων στην χώρα που πήγαζε από το ενδιαφέρον και την εξέλιξη του αγώνα μετασχηματίστηκε σε γεγονότα και οπαδικές δράσεις που δεν έχουν στόχο την ψυχαγωγία και αντλούν κίνητρα από την κοινωνική κατάσταση χωρίς έντονο ενδιαφέρον για το αγωνιστικό αποτέλεσμα (Zaimakis, 2016). Τέλος η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών μέσων και η μετακίνηση οπαδών από και προς τα αστικά κέντρα εξακτίωσε τους οπαδικούς συνδέσμους των ομάδων και δημιούργησε συνδέσμους εξ αποστάσεως και on-line συνδέσμους οπαδών με δράση διαδικτυακή (Κοταρίδης, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα μας για την συγκεκριμένη εργασία τοποθετείται στην προτίμηση υποστήριξης, από πολίτες της πόλης των Χανίων, ομάδων που εδρεύουν εκτός πόλης, και στην σύσταση εξ αποστάσεως οργανωμένων οπαδικών κοινοτήτων. Θα παρουσιάσουμε την ερευνητική μέθοδο, το εργαλείο της έρευνας, το δείγμα με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του, τους περιορισμούς της έρευνας, την ανάλυση των δεδομένων, και τα συμπεράσματα που μας έδωσε η καταγραφή των δεδομένων. Η διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε διάστημα πέντε μηνών (Φεβρουάριος – Ιούνιος), διάστημα στο οποίο σχεδιάστηκε και αποφασίστηκε ο σκελετός της εργασίας, έγινε η αναζήτηση και η μελέτη της βιβλιογραφίας, βρέθηκαν τα κατάλληλα πρόσωπα για την διεξαγωγή της έρευνας και ολοκληρώθηκε η συγγραφή της εργασίας.

2.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΥ

Η ποιοτική μέθοδος επιλέχθηκε για να καλύψει τα δεδομένα της έρευνας μας. Η συγκεκριμένη μέθοδος συνιστάται στην κατανόηση και εμβάθυνση των νοημάτων και των εννοιών που τους αποδίδουν τα υποκείμενα (Σπύρος, 2017). Η μέθοδος βοηθά

στην ερμηνεία του κοινωνικού κόσμου και των χαρακτηριστικών αυτού (Mason, 2011).

2.3 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το εργαλείο της έρευνας μας αποτέλεσε η ημιδομημένη βιογραφική συνέντευξη. Η επιλογή της έγινε γιατί προσφέρει την δυνατότητα κατά την διάρκεια της ροής της να τεθούν νέες ερωτήσεις που προκύπτουν από τα δεδομένα της αφήγησης (Ιωσηφίδης, 2017). Στο πρώτο μέρος των συνεντεύξεων ζητήθηκε από τους αφηγητές μια βιογραφική τους παρουσίαση και στην συνέχεια ο ερευνητής έθεσε προκατασκευασμένα ερωτήματα που βοήθησαν στην ροή της συνέντευξης. Προηγήθηκε περιληπτική αναφορά από τον ερευνητή για τον σκοπό της έρευνας καθώς και μία παρουσίαση του ίδιου του ερευνητή στους συν ομιλούντες αφού επρόκειτο για άγνωστα άτομα. Η διαδικασία είχε ως στόχο να διευκολύνει τους αφηγητές να αισθανθούν άνετα και να μιλήσουν όσο ανοιχτά γινόταν. Το κλίμα μεταξύ ερευνητή-αφηγητών και η ροή των συνεντεύξεων συνέβαλαν στην αποτελεσματική εξέλιξη της διαδικασίας (Παρασκευοπούλου – Κόλλια, 2020). Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν και παρουσιάζονται στο παράρτημα της εργασίας απομαγνητοφωνημένες (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Η επιλογή της αφηγηματικής συνέντευξης στηρίχθηκε στην εξιστόρηση των οπαδών για τα παιδικά-νεανικά τους χρόνια, όπου ο ερευνητής κρατούσε σημειώσεις χωρίς να παρεμβαίνει. Σε δεύτερη φάση οι συνεντεύξεις συνεχίστηκαν με ενδογενείς ερωτήσεις ώστε να ολοκληρωθεί η εικόνα της βιογραφικής αφήγησης των παιδικών χρόνων των οπαδών. Δηλαδή με ερωτήσεις που προέκυψαν μέσα από την αφήγηση των συνεντευξιζόμενων, και βοηθούν τον ερευνητή να εμπλουτίσει τα δεδομένα της έρευνας. Η διαδικασία συνεχίστηκε με εξωγενείς ερωτήσεις που είχαν προετοιμαστεί από τον ερευνητή. Με άλλα λόγια οι εξωγενείς ερωτήσεις αναφέρονται στους κύριους θεματικούς άξονες της έρευνας και δίνουν την κατεύθυνση της διαδικασίας των συνεντεύξεων από τον ερευνητή (Τσιώλης, 2013). Οι αφηγήσεις των οπαδών έγιναν σύμφωνα με την δική τους επιλογή παρουσίασης των γεγονότων καθώς η δράση και οι εμπειρίες τους διαφοροποιούνται στις οπαδικές κοινότητες. Η διαφορετική εξέλιξη του κάθε αφηγητή και η δράση του στην οπαδική κοινότητα αποτυπώθηκαν με αυθορμητισμό και απόκτησαν περισσότερο συναισθηματισμό στην εξέλιξη των συνεντεύξεων που λειτούργησε προς όφελος της ροής και της επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή-αφηγητή. Όταν ανακαλείται η μνήμη γεγονότων που συνέβησαν και αναπαράγεται στον λόγο μετά από χρόνια γίνεται σαφές πως το παρόν του ομιλούντα καθορίζει την επιλογή και τον τρόπο αναπαραγωγής τους. Το παρελθόν εκφράζεται μέσα από το παρόν με την προοπτική του μέλλοντος. Οι πληροφορίες που αντλούμε σε σχέση με την δράση των οπαδών στο παρελθόν συνδέονται με την κατάθεση και ερμηνεία τους στο παρόν προσωπικό και κοινωνικό πλαίσιο και στην προοπτική τους για το μέλλον (Τσιώλης, 2013).

2.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αμεσότητα και η προσωπική επαφή μεταξύ ερευνητή και αφηγητή αποτελεί πλεονέκτημα στην διαδικασία (Ιωσηφίδης, 2017). Οι συνεντεύξεις ολοκληρώθηκαν χωρίς να χαθεί η ουσία, οι απαντήσεις στα ερωτήματα βοήθησαν την εξέλιξη τους και οι εμπειρίες των ομιλούντων έδωσαν περισσότερα στοιχεία για την έρευνα. Η τροποποίηση ερωτήσεων και οι νέες ερωτήσεις που προέκυψαν κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων έδωσαν πληρέστερη εικόνα των δεδομένων των αφηγητών και εμπλούτισαν τα αποτελέσματα της έρευνας.

Η έλλειψη εμπειρίας σε ερευνητικές διαδικασίες από τον ερευνητή υπήρξε ανασταλτικός παράγοντας όσον αφορά την δομή των ερωτήσεων, την διατήρηση του καλού κλίματος κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων, την διακριτικότητα και την ροή στην διαδικασία. Ιδιαίτερα στις πρώτες συνεντεύξεις χρειάστηκαν οι δεξιότητες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης του ερευνητή ώστε να ολοκληρωθεί επιτυχώς η διαδικασία (Mason, 2009).

Ο πληθυσμός των ατόμων που οργανώνονται σε μία οπαδική κοινότητα αποτελείται ως επί το πλείστο από άντρες (Funk & James, 2006). Το στοιχείο αυτό περιόρισε την έρευνα μας καθώς δεν βρέθηκαν γυναίκες που να είναι οργανωμένοι οπαδοί ομάδων. Η ηλικία ήταν ένα δεύτερο περιοριστικό στοιχείο καθώς και οι έξι οπαδοί επιλέχθηκαν με βάση τις εμπειρίες και την δράση τους στην κοινότητα γεγονός που περιόρισε και τον αριθμό των συνεντεύξεων.

Η έλλειψη αντίστοιχων ερευνητικών εργασιών δυσκόλεψε το ερευνητικό πλαίσιο της έρευνας. Η επιμονή του ερευνητή στην εύρεση των συγκεκριμένων οπαδών σε ώρες και μέρη της επιλογής τους βοήθησε στην πραγματοποίηση των συνεντεύξεων και στην ολοκλήρωση της ποιοτικής μεθόδου της διαδικασίας.

2.5 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πραγματοποιήθηκαν 6 συνεντεύξεις από μέσα Φεβρουαρίου μέχρι τέλη Απριλίου του 2023. Οι έξι οπαδοί που αφηγήθηκαν τις προσωπικές τους ιστορίες σχετικά με την οπαδική τους ταυτότητα και δράση είναι μόνιμοι πολίτες της πόλης των Χανίων. Οι τέσσερις εξ αυτών γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στα Χανιά, ένας γεννήθηκε στα Χανιά αλλά μεγάλωσε σε Ηράκλειο και Ρέθυμνο μέχρι την εφηβική ηλικία όπου και είχε και τις πρώτες δράσεις στις κοινότητες των οπαδών, συνεχίζοντας στην πόλη των Χανίων μετά τα 25 του χρόνια που επέστρεψε για μόνιμη εγκατάσταση. Ο έκτος οπαδός γεννήθηκε και έζησε μέχρι τα δέκα του χρόνια στο Βέλγιο από Έλληνες γονείς μετανάστες πριν επιστρέψει στα Χανιά όπου ζει μέχρι και σήμερα.

Για την διαδικασία ο ερευνητής εξασφάλισε ιδιωτικό χώρο ώστε να υπάρχει ησυχία, χωρίς παρεμβολές από εξωτερικούς ήχους για την ασφαλή και ποιοτική μαγνητοφώνηση. Η μόνη συνέντευξη που δόθηκε σε άλλο χώρο ήταν του Π.Π. οπαδού της Α.Ε.Κ. λόγω του ελλιπούς ελεύθερου χρόνου του οπαδού που μας φιλοξένησε στον χώρο εργασίας του. Ο χρόνος διάρκειας των συνεντεύξεων κυμάνθηκε από σαράντα λεπτά μέχρι μία ώρα. Τα πρόσωπα επιλέχθηκαν με βάση την στρατηγική της σκόπιμης δειγματολογίας ώστε να προκύψουν περισσότερα και πιο ασφαλή στοιχεία για τον σκοπό της έρευνας. Πρωταρχικό κριτήριο ήταν οι οπαδοί να είναι μόνιμοι κάτοικοι Χανίων και να έχουν οπαδική δράση στο παρελθόν ως οργανωμένοι στους συνδέσμους οπαδών της πόλης. Αναζητήσαμε και εντέλει επιλέξαμε δύο οπαδούς της Α.Ε.Κ., δύο του ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ και δύο του ΠΑΟ που είχαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις οπαδικές κοινότητες. Οι δύο οπαδοί του Ολυμπιακού υπήρξαν ιδρυτικά μέλη συνδέσμων κατά την περίοδο της οπαδικής τους δράσης. Είναι 55 και 62 ετών και εργάζονται σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα αντίστοιχα. Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε πως ο σύνδεσμος του Ολυμπιακού ιδρύεται το 1985, κατόπιν το 1992 ιδρύεται νέος σύνδεσμος και το 2001 λειτουργεί το café-club του συλλόγου. Οι δύο οπαδοί της Α.Ε.Κ. είναι νεότεροι ηλικιακά 46 και 47 χρονών, ιδιωτικοί υπάλληλοι, είχαν σημαντική δράση και βοήθησαν στο λειτουργικό κομμάτι του συνδέσμου ενώ παράλληλα είχαν ηγετικό ρόλο στην οπαδική κοινότητα. Οι δύο οπαδοί του Π.Α.Ο. είναι 51 και 62 ετών. Ο δεύτερος υπήρξε ιδρυτικό στέλεχος του συνδέσμου ενώ ο πρώτος βοήθησε με εθελοντική εργασία στην λειτουργία του. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των οπαδών που συμμετείχαν στην έρευνα μας είναι η μικρή έως μηδενική πλέον συμμετοχή τους στις οπαδικές κοινότητες γεγονός που αποδίδεται στις επαγγελματικές υποχρεώσεις, την οικογενειακή κατάσταση καθώς και στις συμπεριφορές και τις δράσεις των νεότερων μελών των οπαδικών κοινοτήτων.

Δεν αναφέρονται πληροφορίες και προσωπικά στοιχεία των οπαδών, ούτε δεδομένα από τις απαντήσεις τους που θα οδηγούσαν στην αναγνώριση της ταυτότητας τους (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

2.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η καταγραφή και απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων με την λεπτομερή ανάλυση των δεδομένων και την απόδοση τους στην εργασία μας υπήρξε χρονοβόρα διαδικασία που απαίτησε οργάνωση και προσοχή από τον ερευνητή για τα αποτελέσματα της έρευνας. Λήφθηκαν υπόψιν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διαδικασίας όσον αφορά στην ανάλυση του λόγου και της συναισθηματικής κατάστασης των οπαδών. Δεδομένου ότι ο περιορισμένος χρόνος εκπόνησης της εργασίας έθεσε όρια στην ερευνητική διαδικασία θεωρείται πως τα δεδομένα που αντλήθηκαν είναι ικανοποιητικά για να διατυπωθούν συμπεράσματα στην έρευνα μας σε σχέση με τους λόγους που οδήγησαν τους συγκεκριμένους ανθρώπους να υποστηρίξουν ομάδες εκτός της πόλης που ζουν και να οργανωθούν σε

οπαδικές κοινότητες. Διαφορετικοί χαρακτήρες ανθρώπων με διαφορετικά βιώματα και μοναδικό κοινό γνώρισμα τη ταύτιση τους με τις ομάδες, μας πρόσφεραν όσο το δυνατόν μία πλήρη εικόνα της οπαδικής ενασχόλησης για ομάδα από απόσταση.

Για την επεξεργασία των δεδομένων επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση. Όπως αναφέρουν οι Braun και Clarke (2012) «η θεματική ανάλυση συνίσταται στη συστηματική αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος εντός ενός συνόλου δεδομένων». Έγινε ομαδοποίηση ερωτήσεων και απαντήσεων σε θεματικούς άξονες που βοήθησε στην οργάνωση των δεδομένων. Επικεντρωθήκαμε στα επαναλαμβανόμενα μέρη των αφηγήσεων των οπαδών σε σχέση με τα κεντρικά ερωτήματα της έρευνας μας. Έγινε γραπτή αναπαραγωγή των μαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων και επιλέχθηκαν τα αποσπάσματα που παρείχαν την κατάλληλη πληροφόρηση στα ερευνητικά ερωτήματα για την ανάλυση τους και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

Στις υποενότητες που ακολουθούν συγκεντρώσαμε τις αφηγήσεις – απαντήσεις των οπαδών σε θεματικούς άξονες που καλύπτουν το ερευνητικό πεδίο της εργασίας. Αρχικά γίνεται αναφορά στα πρώτα τους βιώματα στον αθλητισμό και την προτίμηση ποδοσφαιρικής ομάδας σε παιδική ηλικία. Συνεχίζουμε με τις αφηγήσεις των πρώτων εμπειριών των οπαδών σε ποδοσφαιρικό γήπεδο ως θεατές και την ένταξή τους στις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες. Στις επόμενες υποενότητες τονίζεται η οπαδική ταυτότητα των οπαδών, ο ρόλος τους στις κοινότητες και οι εμπειρίες από την συμμετοχή τους σε αυτές. Ακολουθούν οι αφηγήσεις περί κοινωνικών δράσεων των κοινοτήτων και η σύνδεση της κοινωνικής με την οπαδική ταυτότητα κατά την περίοδο της οπαδικής τους δραστηριότητας. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά για τις σχέσεις των οπαδών με το τοπικό ποδόσφαιρο και την ομώνυμη ομάδα της πόλης που παίζει στην επαγγελματική κατηγορία. Κλείνουμε με τον απολογισμό των οπαδών από τα χρόνια δράσης τους στις οπαδικές κοινότητες και τους λόγους αποχώρησής τους.

3.1 ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ- ΛΟΓΟΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Αναφερόμενοι στα πρώτα ερεθίσματα που έλαβαν σε σχέση με τον αθλητισμό το κύριο χαρακτηριστικό των οπαδών που πήραν μέρος στη έρευνα ήταν πως δεν υπήρξαν αθλητές ενταγμένοι σε κάποιο σύλλογο της πόλης, εκτός δύο εξ αυτών που έπαιζαν σε ομάδες της πόλης, αλλά ασχολήθηκαν από καθόλου έως λίγο στον ελεύθερο τους χρόνο με φίλους με το ποδόσφαιρο. Χαρακτηριστικά ο Π.Π οπαδός της Α.Ε.Κ. μας λέει πως δεν είχε καμία σχέση με τον αθλητισμό και «λόγω του αδερφού μου και των φίλων μου» ασχολήθηκε με το ποδόσφαιρο. Ο Σ.Φ. και ο Κ.Σ.

οπαδοί του Ολυμπιακού και ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο. μας αφηγούνται την ένταξη τους σε παρέες παιδιών στο σχολείο παίζοντας μαζί τους ποδόσφαιρο. Ο Ν.Μ. και ο Μ.Α. οπαδοί του Π.Α.Ο. και της Α.Ε.Κ. έπαιζαν στο τοπικό πρωτάθλημα, σε ομάδες της πόλης ως έφηβοι και νέοι.

Η υποστήριξη της ομάδας από το οικογενειακό περιβάλλον και ειδικά από τον πατέρα ήταν ο λόγος για τέσσερις από τους οπαδούς να συνεχίσουν να υποστηρίζουν την ίδια ομάδα. Ο Κ.Σ. μας αναφέρει πως θυμάται να ταξιδεύει στην Αθήνα συνοδεύοντας τον πατέρα του σε αγώνες του Ολυμπιακού λόγω και της καταγωγής του πατέρα του σε κοντινή περιοχή με το γήπεδο της ομάδας. Αντίστοιχα ο Μ.Α. μας αφηγείται για την μικρασιατική καταγωγή του παππού του που ήρθε πρόσφυγας στα Χανιά και υποστήριζε την ομάδα της Α.Ε.Κ. από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης της, υποστήριξη που συνεχίστηκε και από τον πατέρα του και από τον ίδιο.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Ν.Δ. οπαδού του Π.Α.Ο. Η μεροληπτική και φανατική υποστήριξη της ομάδας του Ολυμπιακού έναντι των υπολοίπων ομάδων στο οικογενειακό του περιβάλλον ήταν ο λόγος που έκανε τον οπαδό να προτιμήσει την ομάδα που υποστήριζε συγγενικό του πρόσωπο. Όπως αναφέρει ο οπαδός «βλέπαμε αγώνες της Εθνικής Ελλάδας με τον πατέρα μου στην τηλεόραση και κατηγορούσε για λάθη μόνο τους παίκτες που δεν έπαιζαν στην ομάδα του Ολυμπιακού». Παρατηρούμε πως η οπαδική οπτική του γονέα λειτουργεί αποτρεπτικά για τον έφηβο στην υποστήριξη της ίδιας με αυτόν ομάδα. Ο Γ.Σ. μας αναφέρει πως ακολουθούσε τον φίλαθλο, μη οργανωμένο οπαδό, πατέρα του σε αγώνες της ομάδας του Π.Α.Ο. περιστασιακά όταν η ομάδα έπαιζε στα γήπεδα της Κρήτης. Για τον Π.Π. οπαδό της Α.Ε.Κ. η φιλοξενία τα καλοκαίρια της παιδικής – εφηβικής του ηλικίας στο σπίτι της νονάς του στη Ν. Φιλαδέλφεια υπήρξε ο λόγος που υποστήριξε τον σύλλογο καθώς η οικογένεια του δεν είχε κανένα αθλητικό ενδιαφέρον. Η κοντινή απόσταση από το γήπεδο της ομάδας κινητοποίησε τον οπαδό να παρακολουθεί προπονήσεις της ομάδας και τον ώθησε να ταυτιστεί στην συνέχεια της ζωής του με τον σύλλογο. Τέλος για τον Σ.Φ. οπαδό του Ολυμπιακού, που γεννήθηκε στο Βέλγιο, η προτίμηση του στο κόκκινο χρώμα και ένα ολιγόλεπτο δελτίο ειδήσεων στα Ελληνικά κάθε Παρασκευή που συμπεριελάμβανε και τα αθλητικά εγχώρια νέα ήταν το κίνητρο υποστήριξης της ομάδας μεγαλώνοντας σε οικογενειακό περιβάλλον που δεν είχε κανένα αθλητικό ενδιαφέρον.

3.2 ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ

Ο Π.Π. οπαδός της Α.Ε.Κ. θυμάται την πρώτη φορά που πήγε σε αγώνα της ομάδας, ταξιδεύοντας σε οργανωμένη εκδρομή με οπαδούς στην Δράμα σε ηλικία 14 ετών. Παιδί αντιδραστικό, με εντάσεις στο οικογενειακό του περιβάλλον επιλέγει την οπαδική παρέα για να δει την ομάδα στο γήπεδο. «Αξέχαστη εμπειρία ζωής που

συγκρίνεται με συναίσθημα κατάκτησης πρωταθλήματος» λέει χαρακτηριστικά. Ίδια αντίδραση και για τον Γ.Σ. οπαδό του Π.Α.Ο. που θυμάται την πρώτη του φορά στο γήπεδο σε αγώνα της ομάδας στα Χανιά, τον θαυμασμό του για έναν γνωστό παίκτη που τον ενέπνευσε να συμμετέχει πιο ενεργά στις δράσεις των οργανωμένων οπαδών. Ο Σ.Φ. οπαδός του Ολυμπιακού πήγε στο γήπεδο πρώτη φορά σε ηλικία 20 ετών και του έχει μείνει αξέχαστη η ατμόσφαιρα στην κερκίδα των οργανωμένων οπαδών και η ευστροφία τους στα συνθήματα. Για τον Μ.Α. οπαδό της Α.Ε.Κ. η πρώτη φορά στο γήπεδο σε ηλικία 5 χρονών με τον πατέρα του δεν του έχει αφήσει μνήμες αλλά η πρώτη οργανωμένη εκδρομή σε ηλικία 16 ετών με φίλους στο γήπεδο της ομάδας του έχει μείνει χαραγμένη στην μνήμη. Όπως τονίζει «η πιο ενθουσιώδης εκδρομή που έχω κάνει, το ταξίδι στο πλοίο με φίλους, η διαδρομή και η παρέα εκτός γηπέδου με οπαδούς της ομάδας και τέλος η ατμόσφαιρα στο γήπεδο δημιουργήσαν συναίσθημα χαράς και ευφορίας» μας λέει. Ο Κ.Σ. οπαδός του Ολυμπιακού ισχυρίζεται πως η πρώτη του φορά στο γήπεδο σε παιδική ηλικία με τον πατέρα του μεγάλωσε το ενδιαφέρον του για το ποδόσφαιρο και όπως χαρακτηριστικά μας λέει «κάθε φορά στο γήπεδο το συναίσθημα είναι ίδιο με την πρώτη φορά».

Τέλος για τον Ν.Δ. οπαδό του Π.Α.Ο. η πρώτη του φορά στο γήπεδο σε ευρωπαϊκό παιχνίδι της ομάδας και οι πανηγυρισμοί στην κερκίδα για την νίκη της ομάδας του προκαλεί ακόμη και σήμερα συναισθήματα συγκίνησης και χαράς. Όλοι οι οπαδοί επισήμαναν πως η παρουσία τους στο γήπεδο και ειδικότερα στην έδρα της αγαπημένης τους ομάδας πλαισιωνόταν από οργανωμένη εκδρομή καθώς βρίσκεται μακριά από την πόλη που ζουν. Οι εκδρομές και η παρακολούθηση αγώνων δεν ήταν σε συχνότητα που μπορεί να υποστηρίξει ένας οπαδός που ζει κοντά στην έδρα της ομάδας και αυτό είναι ένα στοιχείο που δικαιολογεί την συναισθηματική ένταση των οπαδών από απόσταση όταν βρίσκονται σε αγώνες της ομάδας.

3.3 ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΙΣ ΟΠΑΔΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Μετά τις αφηγήσεις των οπαδών σχετικά με τα πρώτα τους βιώματα σε σχέση με το ποδόσφαιρο και την προτίμηση της ομάδας που υποστηρίζουν, ο ερευνητής ενδιαφέρθηκε να μάθει για τους λόγους που τους οδήγησαν να ενταχθούν στην οπαδική κοινότητα. Να τονίσουμε στο σημείο αυτό πως και οι έξι οπαδοί ενεπλάκησαν με ιδιαίτερο πάθος στις κοινότητες και είχαν ηγετικό ρόλο. Για τους δύο οπαδούς της Α.Ε.Κ., Π.Π και Μ.Α. η παρέα φίλων που ήταν ήδη μέλη στην κοινότητα ήταν ο λόγος ένταξης τους σε αυτήν. Για τον Σ.Φ οπαδό του Ολυμπιακού και τον Ν.Δ. οπαδό του Π.Α.Ο. η αγάπη τους για το άθλημα και η παρακολούθηση αγώνων κυρίως από την τηλεόραση τους οδήγησε να οργανωθούν ως οπαδοί. Η αναμνηστική φωτογραφία που έβγαλε στο γήπεδο με παίκτη της ομάδας του Π.Α.Ο. ήταν ο λόγος που έγινε οργανωμένος οπαδός ο Γ.Σ. Ο συγκεκριμένος οπαδός παρακολουθούσε αγώνες της ομάδας ως απλός φίλαθλος για αρκετά χρόνια μέχρι να γίνει μέλος της εξ αποστάσεως οπαδικής κοινότητας.

Τέλος χαρακτηριστικό παράδειγμα για την ένταξη του στην οπαδική κοινότητα αποτελεί ο Κ.Σ. οπαδός του Ολυμπιακού. Μας λέει χαρακτηριστικά, «καθώς πανηγυρίζαμε σε κεντρικό σημείο της πόλης με τον πατέρα μου και τον αδελφό μου την κατάκτηση του Κυπέλλου από την ομάδα, έχοντας την σημαία αυτής να κυματίζει από τα παράθυρα του αυτοκινήτου, μας κλείνουν τον δρόμο μερικά μηχανάκια με οπαδούς αντίπαλης ομάδας και βλέπω τον πατέρα μου να έρχεται σε σύγκρουση με πολλά άτομα που επιθυμούσαν να πάρουν την σημαία της ομάδας. Αυτό συνέβη όταν ήμουν 15 χρονών και με έκανε να ταυτιστώ με την ομάδα και τα σύμβολα της. Την επόμενη κιόλας έγινα μέλος του τοπικού συνδέσμου οπαδών». Να επισημάνουμε στο σημείο αυτό πως για όλους τους οπαδούς η ένταξη τους στις οπαδικές κοινότητες γίνεται χρονικά αφού ήδη έχουν παρακολουθήσει αγώνες των ομάδων είτε δια ζώσης, είτε από την τηλεόραση και έχουν εκδηλώσει με την προτίμησή τους την αγάπη τους για το ποδόσφαιρο, τους παίκτες, το γήπεδο και την ατμόσφαιρα που επικρατεί στην κερκίδα των οργανωμένων οπαδών.

3.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ

Ο ρόλος των οπαδών, που μας έδωσαν συνέντευξη, στους οργανωμένους συνδέσμους των ομάδων της πόλης των Χανίων υπήρξε ηγετικός για κάποιους ενώ για άλλους επικουρικός για την λειτουργία τους. Αξίζει να τονίσουμε πως όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι παραδέχτηκαν πως η απόσταση από την φυσική έδρα της ομάδας ενίσχυσε τον εθελοντισμό για την λειτουργία των συνδέσμων και την οργάνωση εκδρομών στο γήπεδο. Η ανάγκη επικοινωνίας με ομοϊδέατες και η αγάπη για την ομάδα συσπείρωσε τους οπαδούς σε καθημερινή βάση. Όπως χαρακτηριστικά μας λέει ο Π.Π. οπαδός της Α.Ε.Κ. που στα δώδεκα του χρόνια υπήρξε ο νεότερος οπαδός στον σύνδεσμο «περνούσα καθημερινά τον χρόνο μου στον σύνδεσμο για περισσότερες από οκτώ ώρες. Ήταν το 'στέκι' μου, οι φίλοι μου πήγαιναν στις καφετέριες, εγώ ήθελα να συζητώ για την ομάδα στον σύνδεσμο». Ο ίδιος οπαδός μας τόνισε την εθελοντική εργασία όλων των οπαδών καθώς αρχικά δεν υπήρχε καταστατικό στον σύνδεσμο το 1989. Ο ρόλος του εξελίχθηκε σε οικονομικό συντονιστή των εσόδων και υπήρξε από τους πιο αναγνωρίσιμους οπαδούς της πόλης με πολλές φιλίες και στον κεντρικό σύνδεσμο της ομάδας στην Αθήνα.

Ο Κ.Σ. οπαδός του Ολυμπιακού μας εξηγεί πως η αγάπη για την ομάδα βοηθά στις σχέσεις με άλλους και ειδικά όταν είναι συνομήλικοι. Ο ίδιος ενεργοποιήθηκε στον σύνδεσμο στα δεκαέξι του χρόνια με την συγκατάθεση της οικογένειάς του. Βοήθησε στην οργάνωση εκδρομών για αγώνες της ομάδας καθώς και στην οργάνωση της «κερκίδας» των οπαδών σε αγώνες που παρακολουθούσαν στον σύνδεσμο από την τηλεόραση. Μας λέει χαρακτηριστικά «τα συνθήματα και οι πανηγυρισμοί στον σύνδεσμο όντας σε απόσταση από το γήπεδο εκτονώνουν τον οπαδό και τον κάνουν να αισθάνεται όσο πιο κοντά γίνεται στην ομάδα». Η περίπτωση του Σ.Φ. οπαδού του

Ολυμπιακού είναι ξεχωριστή καθώς αποτελεί ιδρυτικό μέλος του πρώτου συνδέσμου της ομάδας στα Χανιά το 1985 σε ηλικία δεκαοκτώ χρονών, μία πρωτοβουλία που πήρε για να γίνονται οργανωμένα ταξίδια στους αγώνες της ομάδας. Στην συνέχεια το 1992 συμμετέχει σε μία νέα προσπάθεια σύστασης συνδέσμου και από το 2001 είναι ενεργό μέλος του café club της ομάδας σε κεντρικό σημείο της πόλης με σκοπό την συγκέντρωση υποστηρικτών της ομάδας για επικοινωνία και συζήτηση. Ο οπαδός μας λέει «η φλόγα που συντηρεί την συμμετοχή μου στην κοινότητα είναι η αγάπη για την ομάδα. Η ομάδα και ο κεντρικός σύνδεσμος βοήθησε στις ενέργειες που έγιναν για την σύσταση των οπαδικών συνδέσμων στα Χανιά και τα στοιχεία αυτό με παρότρυνε θετικά να συμμετέχω ενεργά σε δράσεις για την ομάδα».

Ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο. υπήρξε μέλος του πρώτου παραρτήματος, του κεντρικού της Αθήνας, της ομάδας στο Ηράκλειο το 1976 σε ηλικία δεκαέξι χρονών και στην συνέχεια στον αντίστοιχο σύνδεσμο στα Χανιά το 1988. Το 1993 ιδρύει μαζί με άλλους ομοϊδεάτες οπαδούς ανεξάρτητο σύνδεσμο του Π.Α.Ο. σε ιδιόκτητο οίκημα στο κέντρο της πόλης. Ο οπαδός μιλά με περηφάνεια για το εγχείρημα γιατί συμμετείχαν πολλοί οπαδοί εθελοντικά και δεν υπήρχε βοήθεια από τον σύλλογο. Μας λέει ο οπαδός «ο σύνδεσμος ήταν το δεύτερο μας σπίτι, χώρος που παρείχε ασφάλεια και άνεση στους οπαδούς για συζητήσεις και θέαση αγώνων. Θυμάμαι έρχονταν άνθρωποι που δεν ήταν μέλη για να δουν τους αγώνες με τα παιδιά τους, είναι παρεξηγημένοι οι σύνδεσμοι οπαδών στην Ελλάδα γιατί προβάλλονται από τα Μ.Μ.Ε. μόνο οι στιγμές φανατισμού και έντασης των οπαδών». Ο Ν.Δ. οπαδός του Π.Α.Ο. έγινε μέλος του ανεξάρτητου συνδέσμου το 1993 σε ηλικία είκοσι ετών με καθημερινή παρουσία και εθελοντική δράση στον συντονισμό των οικονομικών του συνδέσμου. Μας μιλά με νοσταλγία για την ατμόσφαιρα στον σύνδεσμο τις ημέρες των αγώνων που ακόμη και σήμερα, που δεν είναι ενεργό μέλος, κάποιες φορές πάει για να νιώσει το ίδιο συναίσθημα.

Ο Μ.Α. οπαδός της Α.Ε.Κ. συμμετέχει από τα δεκατέσσερα του χρόνια στον σύνδεσμο. «Η έλλειψη καταστατικού και οργάνωσης τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του συνδέσμου ανέπτυξε το αίσθημα εθελοντισμού σε νέους ανθρώπους, μας έκανε κοινωνικούς, κάναμε φιλίες που κρατούν ως σήμερα και όλα αυτά στο όνομα της ομάδας και της συντήρησης της οπαδικής κοινότητας» μας αφηγείται ο οπαδός. Η συμμετοχή του στα δρώμενα και την λειτουργία του συνδέσμου υπήρξε ηγετική κυρίως στην οργάνωση των οπαδών τις ημέρες των αγώνων της ομάδας.

3.5 ΒΙΩΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΟΠΑΔΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Μετά το 1980 και την επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα δημιουργούνται οργανωμένες οπαδικές κοινότητες των δημοφιλών ομάδων και στην περιφέρεια. Οι οπαδοί που συμμετείχαν στην έρευνα δραστηριοποιούνται στις κοινότητες των οπαδών μεταξύ 1976-2003. Είναι, όπως έχει αναφερθεί και σε άλλη ενότητα, άτομα που βρίσκονται στον πυρήνα των συνδέσμων και οι εμπειρίες τους

θεωρούμε πως σκιαγραφούν τα χαρακτηριστικά των οπαδών μιας ομάδας από απόσταση. Ένα στοιχείο που αντλούμε από τις συνεντεύξεις όλων των οπαδών είναι ο εθελοντισμός που τους διέκρινε για την οργάνωση, την λειτουργία και την βιωσιμότητα των συνδέσμων. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι δεν είναι ιδιαίτερα βοηθητικοί στις δραστηριότητες των περιφερειακών οπαδικών κοινοτήτων και η προσπάθεια των οπαδών με γνώμονα την αγάπη για την ομάδα δυναμώνει και ενώνει την κοινότητα. Όπως μας λένε οι Π.Π και Μ.Α. οπαδοί της Α.Ε.Κ. όλοι οι οπαδοί προσέφεραν εθελοντική εργασία στον σύνδεσμο με τον σύλλογο να μην προσφέρει καμία οικονομική ή άλλου είδους παροχή.

Ανάλογα βιώματα αφηγούνται και οι Γ.Σ και Ν.Δ. οπαδοί του Π.Α.Ο. σε σχέση με την λειτουργία του ανεξάρτητου συνδέσμου που ιδρύθηκε το 1993. Η χρόνια αντιπαράθεση της διοίκησης της ομάδας με μερίδα οπαδών είναι η αιτία της αυτοδύναμης λειτουργίας του συνδέσμου που στηρίζεται αποκλειστικά στον εθελοντισμό και την προσφορά των οπαδών. Για την οργάνωση και λειτουργία των κατά καιρών συνδέσμων του Ολυμπιακού στα Χανιά η σύνδεση με τον κεντρικό σύνδεσμο και η στήριξη από τον σύλλογο σε δράσεις της κοινότητας υπήρξε ενεργή. Ο Σ.Φ. μας λέει «ο σύλλογος μας βοηθούσε στην εύρεση εισιτηρίων στις οργανωμένες εκδρομές και είχε την αιγίδα στις δράσεις που οργανώναμε, στηρίζοντας αρκετές φορές οικονομικά τις προσπάθειές μας». Για τα εισιτήρια των αγώνων οι υπόλοιποι οπαδοί μας αναφέρουν πως η προμήθεια τους γινόταν είτε από τον κεντρικό σύνδεσμο, είτε μεμονωμένα λόγω της σχέσης των οπαδών με παίκτες της ομάδας ανά περιόδους.

Τα ταξίδια για την παρακολούθηση αγώνων αποτελούσαν για τους οπαδούς ξεχωριστή εμπειρία. Η οργάνωση της εκδρομής, το ταξίδι με το πλοίο και η παρέα με τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας, η συνάντηση στο γήπεδο με ομοϊδεάτες από άλλους συνδέσμους και βέβαια η ατμόσφαιρα του γηπέδου ολοκλήρωνε μία εμπειρία που ενδυνάμωνε την συνοχή των μελών της κοινότητας και «έδενε» περισσότερο συναισθηματικά τον κάθε οπαδό με την ομάδα. Το πρώτο ταξίδι, των Π.Π και Κ.Σ. οπαδών της Α.Ε.Κ. και του Ολυμπιακού στην Δράμα και στις Σέρρες αντίστοιχα, σε εφηβική ηλικία για αγώνα των ομάδων ξεχωρίζει ως βίωμα στην αφήγηση των οπαδών και είναι σημαίνουσα βιωματική εμπειρία. Θα μπορούσαμε να πούμε πως διακρίναμε ένα αίσθημα περηφάνειας στην αφήγηση τους. Στο ίδιο μοτίβο συναισθηματικής αφήγησης οι Ν.Δ. και Σ.Φ. οπαδοί του Π.Α.Ο. και του Ολυμπιακού ανατρέχουν σε εμπειρίες σε ταξίδια για αγώνες ευρωπαϊκούς των ομάδων. "Η φωνή των οπαδών και ο παλμός της κερκίδας στο γήπεδο σε αγώνες με ξένες ομάδες είναι πιο έντονος. Ο οπαδός αισθάνεται κατά μία έννοια πρεσβευτής της χώρας όπως η ομάδα στον αγώνα και το συναίσθημα στην κερκίδα δυναμώνει" μας αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ν.Δ. Αντίστοιχα ο Σ.Φ. μας λέει «αισθάνομαι ευγνώμων που κατάφερα να ταξιδέψω σε ευρωπαϊκά γήπεδα ως μέλος της οπαδικής κοινότητας και να ζήσω την εμπειρία διεθνών αγώνων της ομάδας». Οι δύο οπαδοί της Α.Ε.Κ. φέρνουν στην μνήμη τους ένα συγκεκριμένο παιχνίδι της ομάδας στην Ισπανία που μετά την λήξη του αγώνα οι παίκτες και οι οπαδοί πανηγύριζαν μαζί το θετικό

αποτέλεσμα, παρουσιάζοντας μας την εικόνα μίας από κοινού μάχης παικτών – οπαδών που έφερε την επιτυχία.

3.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ

Οι σύνδεσμοι των ομάδων κατά καιρούς οργανώνουν κοινωνικές δράσεις, όπως αιμοδοσίες, συλλογή τροφίμων για άπορες οικογένειες, κάλεσμα σε δημοφιλείς παίκτες στους συνδέσμους σε περιόδους που δεν υπάρχουν αγωνιστικές υποχρεώσεις. Οι οπαδοί μας εξήγησαν πως ο μικρός κοινωνικός ιστός της πόλης ευνοεί την αλληλεγγύη που εκφράζεται από την οπαδική κοινότητα μέσω της οργάνωσης κοινωφελών δράσεων εκτός του αθλητικού πεδίου. Στο πλαίσιο του κοινωνικού προφίλ των συνδέσμων οι οπαδοί προσπάθησαν να αναδείξουν τους χώρους των συνδέσμων. «Έχουν σωθεί άνθρωποι στον σύνδεσμο» μας λέει ο Σ..Φ. οπαδός του Ολυμπιακού, εξηγώντας πως η μοναξιά, προβλήματα της καθημερινότητας, εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια χαρακτηρίζουν άτομα στην κοινότητα και η επικοινωνία με συνανθρώπους, οι δράσεις για την ομάδα τους βοηθούν να βρουν νέες διεξόδους. Οι Π.Π. και ο Μ.Α. οπαδοί της Α.Ε.Κ. και ο Κ.Σ. οπαδός του Ολυμπιακού μας εξηγούν πως όσα αναφέρθηκαν παραπάνω σε συνδυασμό με την ατμόσφαιρα που επικρατεί στον σύνδεσμο με τα συνθήματα και τους πανηγυρισμούς σε μέρες αγώνων της ομάδας, εκτονώνει συναισθηματικά τους οπαδούς. Ο Γ.Σ. και ο Ν.Δ. θυμούνται εκδηλώσεις που οργάνωσε ο σύνδεσμος σε γιορτινές μέρες με δώρα για παιδιά, καπέλα, κασκόλ, φανέλες της ομάδας και προσκλήσεις σε παίκτες της ομάδας για να τους τιμήσουν που έρχονταν απλοί πολίτες φίλαθλοι της ομάδας με τις οικογένειες τους. Επίσης οργανώνονταν κατά καιρούς αιμοδοσίες και συλλέγονταν τρόφιμα για άπορες οικογένειες της πόλης.

3.7 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΠΑΔΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε πως επηρέασε η αναγνωρισιμότητα του οπαδού την κοινωνική του ζωή τα χρόνια που συμμετείχε στην οπαδική κοινότητα. Όλοι οι οπαδοί τόνισαν στις αφηγήσεις τους την ήπια και προσεκτική τους συμπεριφορά ως μέλη της οπαδικής κοινότητας. Παρά το νεαρό της ηλικίας, τον παρορμητισμό, το πάθος για την ομάδα, οι εντάσεις με οπαδούς άλλων ομάδων στην πόλη δεν ξεπερνούσαν την λεκτική αντιπαράθεση. Μεμονωμένα συμβάντα μεταξύ οπαδών, που ξεπερνούσαν τα όρια με απειλές και βιαιοπραγίες εκτονώνονταν άμεσα από μέλη των κοινοτήτων. Χαρακτηριστικά μας λέει ο Π.Π. οπαδός της Α.Ε.Κ. «γνωρίζομασταν όλοι στην πόλη, κίτρινοι, κόκκινοι, πράσινοι είμασταν συμμαθητές, αργότερα σε κοινές παρέες νέων, σε κοινωνικές εκδηλώσεις, οπότε λειτουργούσαμε με αυτή την βάση γνωριμίας και φροντίζαμε οι διαφορές μας ως οπαδοί να μην φτάνουν σε ακραίες συμπεριφορές». Ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο συμπληρώνει στα

παραπάνω «η μικρή πληθυσμιακά κοινωνία της πόλης λειτούργησε ευνοϊκά στις σχέσεις των οπαδών με άλλους οπαδούς και οι οπαδικές κοινότητες λειτουργούσαν πυροσβεστικά στις εντάσεις. Υπήρχε ένας άγραφος νόμος σεβασμού μεταξύ των κοινοτήτων». Ο Ν.Δ. και ο Κ.Σ. οπαδοί του Π.Α.Ο. και του Ολυμπιακού αυτοχαρακτηρίζονται ως ένθερμοι οπαδοί και το πάθος τους για την ομάδα τους οδήγησε σε μεμονωμένες εντάσεις με άλλους οπαδούς στην διάρκεια της νεανικής τους οπαδικής ζωής. Όπως μας αναφέρουν τα γεγονότα αυτά λειτούργησαν ανασταλτικά για το κοινωνικό τους προφίλ και δημιούργησαν «ψυχρό κλίμα» με συμπολίτες τους. Ο χρόνος και η απομόνωση των περιστατικών οπαδισμού συντέλεσαν στην βελτίωση των σχέσεων και της εικόνας των οπαδών στην κοινωνία. Ο Μ.Α. μας λέει «μεγάλωσα σε οικογενειακό περιβάλλον με αρκετά προβλήματα, ήμουν ατίθασος χαρακτήρας και δυσκολευόμουν στην επικοινωνία μου με άλλους ανθρώπους. Οι συλλογικές δράσεις, το πνεύμα εθελοντισμού με βοήθησαν να βελτιώσω τον χαρακτήρα μου σε ένα περιβάλλον φιλικό και ασφαλές». Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε πως διακρίναμε στον λόγο των οπαδών μία διαφοροποίηση στον χαρακτήρα των κοινοτήτων σε σχέση με τους κεντρικούς συνδέσμους των ομάδων. Οι αναφορές τους στην οπαδική τους δράση στα Χανιά χαρακτηρίζεται από την σύνδεση και την αναγνωρισιμότητα των ανθρώπων στο κοινωνικό πεδίο της ζωής και στα όρια που έμπαιναν στην οπαδική ταυτότητα και δράση του κάθε οπαδού στην οπαδική κοινότητα.

3.8 Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΜΕ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Ένα ερώτημα που προέκυψε από τις αφηγήσεις των οπαδών ήταν για την σχέση που είχαν με την ομώνυμη ομάδα της πόλης και οι λόγοι που δεν εντάχθηκαν στην οπαδική της κοινότητα.

Όλοι οι οπαδοί, πλην ενός, κατά τις αφηγήσεις τους, μας ανέφεραν πως παρακολουθούσαν αγώνες τοπικών ομάδων και της ομάδας των Χανίων που έπαιζε στις επαγγελματικές κατηγορίες ποδοσφαίρου. Ο Ν.Δ. οπαδός του Π.Α.Ο. μας λέει «παρακολουθούσα συχνά αγώνες των ερασιτεχνικών τοπικών πρωταθλημάτων και της ομάδας των Χανίων αλλά δεν θα ήμουν οργανωμένος οπαδός. Δεν συμφωνώ με την επιλογή των προσώπων στην διοίκηση». Στο ίδιο μήκος κύματος μας μιλά και ο Μ.Α. οπαδός της Α.Ε.Κ. «Αγαπώ το ποδόσφαιρο και υπήρξα θεατής αγώνων της ομάδας των Χανίων. Δεν θα ήμουν οπαδός της γιατί δεν μου άρεσαν συνολικά συμπεριφορές και δράσεις του συνδέσμου της ομάδας». Οι Σ.Φ, Κ.Σ. οπαδοί του Ολυμπιακού και ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο. μας ανέφεραν την συμμετοχή τους ως θεατές σε αγώνες τοπικών ομάδων που είχαν δεσμούς από την παιδική τους ηλικία ενώ για την ομάδα των Χανίων δεν είχαν ανάλογο ενδιαφέρον. Τέλος ο Π.Π. οπαδός της Α.Ε.Κ. μας λέει χαρακτηριστικά «δεν ασχολήθηκα ποτέ με τις ομάδες της πόλης, δεν είχα φίλους οπαδούς των Χανίων, ούτε άλλη σύνδεση με το τοπικό ποδόσφαιρο».

Συνολικά από τις αφηγήσεις των οπαδών προκύπτει πως δεν ταυτίστηκαν με την ομάδα της πόλης λόγω των προσώπων που κατά καιρούς συμμετείχαν στην διοίκηση της ομάδας όπως και της αγωνιστικής κατάστασης με συνεχείς αλλαγές στο προπονητικό επιτελείο και στους παίκτες. Η έλλειψη διοικητικής οργάνωσης και αγωνιστικού πλάνου λειτουργούσε αποθαρρυντικά για τους οπαδούς σχετικά με την τοπική ομάδα. Η ομάδα δεν συνιστούσε ένα υγιές αθλητικό περιβάλλον και αυτό χαρακτήριζε και την οργανωμένη οπαδική της κοινότητα. Οι δεσμοί με τοπικούς συλλόγους της γειτονιάς των οπαδών που διατηρούνται ως σήμερα δεν μπορούν φυσικά να συγκριθούν με την ταύτιση των οπαδών με τις ομάδες που δραστηριοποιούνταν ως οργανωμένοι οπαδοί.

3.9 ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ

Οι συνεντεύξεις συνεχίστηκαν με ερωτήσεις που αφορούσαν την πορεία των οπαδών στην κοινότητα μετά τα νεανικά τους χρόνια. Η οικογενειακή ζωή και οι επαγγελματικές υποχρεώσεις αποτελούν τους κύριους λόγους διακοπής της καθημερινής παρουσίας των οπαδών στους συνδέσμους και την προσφορά τους σε αυτούς. Βέβαια, όπως μας ανέφεραν όλοι, η αγάπη για την ομάδα και για το γήπεδο δεν αλλάζει. Ο Μ.Α. οπαδός της Α.Ε.Κ μας λέει «στον σύνδεσμο πάω σπάνια, μόνο για να παρακολουθήσω αγώνα της ομάδας και θα ταξιδέψω σε επιλεγμένους αγώνες μεμονωμένα για να δω από κοντά την ομάδα». Ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο. μας λέει πως δεν πάει στον σύνδεσμο και παρακολουθεί αγώνες της ομάδας συνδυάζοντας τους με επαγγελματικά ταξίδια. Ο Σ.Φ. ο Κ.Σ. οπαδοί του Ολυμπιακού και ο Ν.Δ. και Π.Π. οπαδοί του Π.Α.Ο. και της Α.Ε.Κ. περνούν σπανίως από τον σύνδεσμο αλλά ταξιδεύουν για αγώνες της ομάδας όποτε μπορούν ως απλοί φίλαθλοι. Εκτός των άλλων όμως, οι οπαδοί έκαναν ιδιαίτερη αναφορά στους νέους οπαδούς που κατά περιόδους εισέρχονταν στους συνδέσμους της πόλης και στις νέες μορφές οπαδισμού. Ο Κ.Σ. οπαδός του Ολυμπιακού μας λέει «κάποια στιγμή διαπίστωσα πως κάποια άτομα έρχονταν στον σύνδεσμο όχι μόνο για την ομάδα αλλά για να περάσουν πολιτικές πεποιθήσεις. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να υπάρχει συχνά ένταση σε συζητήσεις και να χαλάει το κλίμα μεταξύ των οπαδών». Ο Σ.Φ. ομοίως οπαδός του Ολυμπιακού μας αναφέρει πως ο πρώτος σύνδεσμος της ομάδας που ιδρύθηκε από τον ίδιο σταμάτησε να λειτουργεί μετά από τέσσερα χρόνια λόγω των χαρακτηριστικών νέων μελών που εκδήλωναν φανατική διάθεση και οργάνωναν συμπλοκές με άλλους οπαδούς. Ο οπαδός δικαιολόγησε τα χαρακτηριστικά αυτά στην ελλιπή διαπαιδαγώγηση από την οικογένεια και την έλλειψη αξιών στους νέους. Ο Π.Π. και ο Μ.Α. οπαδοί της Α.Ε.Κ. έκαναν λόγο για «βίαιους σημερινούς νέους». Υπήρχε πάθος για την ομάδα στα χρόνια που είμασταν δραστήριοι στην κοινότητα αλλά όχι με σκοπό να ασκήσουμε βία μας τονίζουν οι οπαδοί. Ο Γ.Σ. οπαδός του Π.Α.Ο. μας λέει «η έλλειψη παιδείας, η ανεργία, το αβέβαιο μέλλον δεν δίνουν κίνητρο ζωής στους νέους σήμερα. Η μάζα παρασύρει το άτομο, θαυμάζονται οπαδοί για τον βίαιο χαρακτήρα τους, η ζωή δεν έχει σημασία για πολλούς οπαδούς. Είναι της μόδας ο χουλιγκανισμός». Οι απαντήσεις των οπαδών σχετικά με τον οπαδισμό

στην σημερινή εποχή ήταν πολύ ενδιαφέρουσες διότι μίλησαν άνθρωποι που ταυτίζονται με ομάδες, συμμετείχαν ενεργά στις κοινότητες των οπαδών και κρίνουν έχοντας την εμπειρία του παρελθόντος με την οπτική στο σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε την οπαδική ταυτότητα που συγκρότησαν πολίτες της πόλης των Χανίων και την ένταξη τους σε οργανωμένες οπαδικές κοινότητες για ομάδες που εδρεύουν στην πόλη της Αθήνας.

Το οικογενειακό κυρίως περιβάλλον και ειδικότερα ο πατέρας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη προτίμηση της ομάδας για τους οπαδούς που συμμετείχαν στην έρευνά μας. Οι παρέες κατά την εφηβική ηλικία και η ανάγκη ανεξαρτητοποίησης και εύρεσης χώρου ένταξης των νέων ανθρώπων ήταν οι λόγοι ενσωμάτωσης στις οπαδικές κοινότητες. Η ταύτιση με την ομάδα, η συναισθηματική εκτόνωση στο γήπεδο, το φιλικό περιβάλλον στον σύνδεσμο διαμορφώνουν ελκυστικό πεδίο ένταξης και δράσης για τους νέους οπαδούς.

Η ιστορία της ομάδας, τα σύμβολα, οι παίκτες που γίνονται είδωλα για τους οπαδούς συμπληρώνουν τα στοιχεία που διαμορφώνουν την ταυτότητα των οπαδών στις οπαδικές κοινότητες. Οι οπαδοί αποκτούν νέους ρόλους, λειτουργούν με ενσυναίσθηση και πνεύμα εθελοντισμού στις κοινότητες στο όνομα της ομάδας. Ταξίδια, σύσφιξη σχέσεων με ομοϊδεάτες οπαδούς από άλλους συνδέσμους, εμπειρίες από γήπεδα και αγώνες της ομάδας, γεγονότα στην οπαδική κερκίδα αλλά και στην καθημερινότητα τους στους συνδέσμους διαμορφώνουν την ζωή του οπαδού σε ένα διαφορετικό πεδίο δράσης από το αντίστοιχο κοινωνικό.

Στην μικρή επαρχιακή κοινωνία της πόλης η γνωριμία των ανθρώπων, οι κοντινές σχέσεις μεταξύ του τοπικού πληθυσμού λειτουργούσε ευεργετικά και για τις σχέσεις μεταξύ των μελών αντίπαλων οπαδικών κοινοτήτων τα χρόνια που δραστηριοποιούνταν σε αυτές οι οπαδοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας. Οι δράσεις των συνδέσμων περιορίζονταν στην υποστήριξη της ομάδας τους και τα μεμονωμένα περιστατικά των μελών τους με εντάσεις και επεισόδια με αντίπαλους οπαδούς εκτονώνονταν άμεσα. Παρατηρούμε πως η κοινωνική δυναμική ωφέλησε και μετρίασε τον οπαδικό φανατισμό.

Η ταύτιση των οπαδών με ομάδες σε γεωγραφική απόσταση από την πόλη που ζουν δεν επηρεάστηκε από την τοπική τους ποδοσφαιρική δραστηριότητα. Το ενδιαφέρον τους περιορίστηκε στην θέαση αγώνων κατά περιόδους των τοπικών ομάδων κυρίως λόγω της αγάπης τους για το άθλημα και των δεσμών με τοπικές ομάδες από τα παιδικά τους χρόνια. Τα πρόσωπα των εκάστοτε διοικήσεων, η έλλειψη οργάνωσης και αγωνιστικού πλάνου και η μέτρια αγωνιστική παρουσία της ομάδας των Χανίων, εκπροσώπου της πόλης, στις επαγγελματικές κατηγορίες ποδοσφαίρου ήταν οι λόγοι έλλειψης ενδιαφέροντος για την ομάδα και τον σύνδεσμο οπαδών της.

Οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, ο φανατισμός και η έλλειψη συνοχής μεταξύ των νέων μελών στις κοινότητες, η εισχώρηση πολιτικών ακραίων ιδεολογιών στις κοινότητες ήταν οι λόγοι σταδιακής αποχώρησης των οπαδών από τους οπαδικούς συνδέσμους. Γίνεται σαφές πως αλλάζουν τα χαρακτηριστικά των οπαδών, η βία και η αντιπαράθεση με αντιπάλους οπαδούς είναι στοιχεία που απομακρύνουν τους παλαιότερους οπαδούς από τις κοινότητες και βέβαια η ηλικία, οι αλλαγές και οι προτεραιότητες στην ζωή μετασχηματίζουν την αγάπη και την αφοσίωση στην ομάδα σε νέα πλαίσια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η έρευνά μας πραγματοποιήθηκε στην πόλη των Χανίων. Τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα αποτυπώνουν τα χαρακτηριστικά της οπαδικής ταυτότητας των οπαδών και της δράσης τους στους οργανωμένους συνδέσμους της πόλης, όπως οι ίδιοι μας αφηγήθηκαν χωρίς καμία επέμβαση, διαστρέβλωση ή μεροληψία από τον ερευνητή. Η μορφή του οπαδισμού από απόσταση για μία ποδοσφαιρική ομάδα

υποστηρίχθηκε με αγάπη και αφοσίωση από τους οπαδούς αναδεικνύοντας την ταύτιση τους με αυτήν.

Η εργασία μας θα μπορούσε να κινητοποιήσει νέες έρευνες σε οργανωμένους οπαδούς και κοινότητες εξ αποστάσεως για ομάδες του Ελληνικού ποδοσφαίρου ώστε να διευρυνθεί η κοινωνιολογική έρευνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελίας, Ν. & Ντάνινγκ, Ε. (1998). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα: Δρομέας.

Παπαγεωργίου, Π. (1998). (Επιμ.) Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κοταρίδης, Νίκος (2005). *Φίλαθλοι και βίαια επεισόδια στις ποδοσφαιρικές συναντήσεις (1974-2003)*, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Επιτροπή Ερευνών, Αδημοσίευτη ερευνητική έκθεση.

Μπρομπερζέ, Κ. (2007). *Ποδόσφαιρο: σύμβολα, αξίες, φίλαθλοι*. (σσ. 46-51, 80-86, 89-98). Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Παπαγεωργίου Δημήτρης (2007). *Μια άλλη Κυριακή: "Τρέλα" και "αρρώστια" στα ελληνικά γήπεδα*, Αθήνα: Επίκεντρο.

Κυπριανός Παντελής και Χουμεριανός Μανώλης (2009). *Ανατομία των ποδοσφαιρικών παθών*, Αθήνα: Διόνικος.

Mason (2009) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας* (8^η ΕΚΔ) (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν. Κυριαζή) Αθήνα: Πεδίο

Ζαϊμάκης, Γ. (2010). Εργοτέλης 1929-2009. Ψηφίδες της αθλητικής και κοινωνικής ιστορίας ενός φιλοπρόοδου σωματείου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). «Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 27-58.

Ζαϊμάκης, Γ. & Κοταρίδης, Ν. (2013). Εισαγωγή. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 9-24). Αθήνα: Πλέθρον

Γ. Τσιώλης & Ε. Σιούτη (επιμ.) Βιογραφικές (ανα)κατασκευές στην ύστερη νεωτερικότητα. Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα της βιογραφικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: νήσος, 2013.

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). «'Να 'σαι περήφανος που είσαι Κρητικός'»: Τοπικότητα, ταυτότητα και πολιτισμική μεταβολή στις κοινότητες των οργανωμένων οπαδών του ΟΦΗ». (σσ. 284-291). Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 251-292.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ). Ανακτήθηκε στις 20/11/2022, από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/582>

Ζαϊμάκης Γιάννης (2017). «Συλλογική ταυτότητα, νεολαία και οπαδισμός: Η ανάδυση των «Θυρών» οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης», (σσ. 1-31), Ηράκλειο: Δημοσίευτο κείμενο (31 σελίδες).

Ιωσηφίδης Θ. (2017) Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.

Πέρσυ Α. (2017) <<Να σκέφτεσαι με τα πόδια - 50 ιδέες από τον κόσμο του ποδοσφαίρου για μια καλύτερη ζωή>>. Εκδόσεις Πατάκης. Αθήνα, Ιούνιος 2017.

Σπύρος, Θ. (2017). Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι κοινωνικής έρευνας: Εφαρμογές στη μελέτη του αθλητισμού και των σπορ (σσ.1-16). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο εργασίας.

Σπύρος, Θ. (2017). Οπαδοί και δημόσιος λόγος: Μ.Μ.Ε, οπαδικός τύπος και διαδίκτυο (σσ.1- 11). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο.

Critchley S. (2019) <<Τι σκεφτόμαστε όταν σκεφτόμαστε το ποδόσφαιρο>> Εκδόσεις Πατάκης. Αθήνα, Μάρτιος 2019.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, (2020). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου. Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 15(2), 24-37. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022, από: <https://doi.org/10.12681/jode.20634>

2. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cohen, A.P. (1985). The symbolic construction of community. London: Ellis Horwood Ltd & Tavistock Publication, Ltd.

Zani, Bruna&Erich, K. (1991). When violence overshadow the spirit of sporting competitions. Italian football fans and their clubs. Journal of community and applied social psychology, 1: 5-21

Morgan, R.M. & Hunt, S.D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. Journal of Marketing, 58(3), 20-38.

Johnson, M.D., Anderson, E.W. & Fornell, C. (1995). Rational and adaptive performance evaluations in a customer satisfaction framework. The Journal of Consumer Research, 21, 695- 707.

Papageorgiou, D. (1998). Another Sunday: Madness and illness in Greek pitches. Thessalonica: Paratiritis.

Wann, D.L., Schrader, M.P. & Wilson, A.M. (1999). Sport fan motivation: Questionnaire validation, comparisons by sport and relationship to athletics motivation. *Journal of Sport Behavior*, 22(1), 114-139.

Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Aaron, A., Norman, C.C., Aaron, E.N., McKenna, C. & Heyman, R.E. (2000). Couples' shared participation in novel and arousing activities and experienced relationship quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 273-284.

Giulianotti, R. (2002). «Supporters, followers, fans, and flaneurs: a taxonomy of spectators identities in football». *Journal of Sport and Social Issues*, 26(1), 25-46

Van Houtum, H. & Van Dam, F. (2002). Topophilia or topoporno? Patriotic place attachment in international football derbies. *HAGAR – International Social Science Review*, 3(2), 231-248

Aaker, J., Fournier, S & Brasel, A.S. (2004). When good brands do bad. *The Journal of Consumer Research*, 31, 1-16.

Vigarello, G. (2004). Από το παιχνίδι στο αθλητικό θέαμα. Η γέννηση ενός μύθου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Connell, R. W. 2005. Globalization, imperialism, and masculinities. In *Handbook of studies on men & masculinities*, edited by M. S. Kimmel, J. Hearn, and R. W. Connell. Thousand Oaks, CA: Sage.

Giulianotti, R. (2005). «Sport spectators and the social consequences of commodification: Critical perspectives from Scottish football». *Journal of Sport and Social Issues*, 29(4), 386– 410.

Cashmore, E. (2006). *Celebrity/culture*. London: Routledge.

Jenkins, H. (2006). When fandom goes mainstream (online). Available at: http://henryjenkins.org/2006/11/when_fandom_goes_mainstream.html (Accessed 16/12/2019).

Jenkins, 2007, *Κοινωνική ταυτότητα*, Αθήνα: Σαββάλας.

Spaaij, R. (2007). «Football hooliganism as a transnational phenomenon: Past and present analysis: A critique – More specificity and less generality». *The International Journal of the History of Sport*, 24/4, 411-431.

Spaaij, R. (2008). Men Like Us, Boys Like Them: Violence, Masculinity, and Collective Identity in Football Hooliganism, *Journal of Sport and Social Issues*, 32, 369

Vallerand, R.J., Ntoumanis, N. Philippe, F.L. et al (2008). On passion and sport fans: A look at football. *Journal of Sports Sciences*, 26, 1279-1293.

Ben-Porat, A. (2010). «Football fandom: a bounded identification». *Soccer & Society*, 11(3), 277-290.

Kerr, A & Emery, P. (2011). Foreign fandom and the Liverpool FC: a cyber-mediated romance. *Soccer & Society*, 12 (6), pp. 880-896

Mason, J. (2011). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Αθήνα: Πεδίο.

Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic Analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA Handbook of Research Methods in Psychology, Vol. 2: Research Designs: Quantitative, Qualitative, Neuropsychological, and Biological* (pp. 57-71). Washington DC: American Psychological Association.

Hourcade, H. (2013). «Ultras και αναπλάσεις γηπέδων στη Γαλλία». (σσ. 91-98). Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 86-106

Hodges, A. (2014). The hooligan as “internal” other? Football fans, ultras culture and nesting intraorientalisms, London: Sage Publications.

Guschwan, M. (2016). «New media: online fandom». *Soccer & Society*, 17(3), 351–371

Zaimakis, Y. (2018). «Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era». *Soccer & Society*, 19(2), 252–270

3.ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ευταξίας, Η(2018) Ολυμπιακός – Παναθηναϊκός:<< Τα πρώτα επεισόδια , οι πρόγκες και το μίσος του σήμερα>>. Ανακτήθηκε Νοέμβριος 11,2018 από <https://www.contra.gr>

Παιονίδης Φ. (2008), “Τι είναι κοινότητα ” .Ανακτήθηκε Νοέμβριος,24,2008 από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/ti-einai-koinotita/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Οδηγός συνέντευξης

Ερωτηματολόγιο

1. Προσωπικά στοιχεία
2. Παιδική ηλικία - Καταγωγή οικογένειας - Λόγοι προτίμησης ομάδας
3. Αθλητικά βιώματα
4. Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο
5. Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα;

6. Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα;
7. Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός
8. Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες
9. Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή;
10. Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη;
11. Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες;
12. Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Συνεντεύξεις

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1 : Κ.Σ. 17/2/2023

1. Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Κ.Σ. είμαι 55 ετών, έγγαμος και εργάζομαι σε δική μου επιχείρηση.

2. Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας:
Γεννήθηκα και μεγάλωσα στα Χανιά. Ο πατέρας μου καταγόταν από την Αθήνα έπαιζε ερασιτεχνικά ποδόσφαιρο και υποστήριζε τον Ολυμπιακό. Ταξιδεύαμε συχνά στην Αθήνα στην παιδική μου ηλικία για να βλέπουμε συγγενικά πρόσωπα και ο πατέρας μου με πήγαινε στο γήπεδο σε αγώνες του Ολυμπιακού

3.Αθλητικά βιώματα: Στα μαθητικά μου χρόνια μου άρεσε να παίζω στο σχολείο ποδόσφαιρο με τους φίλους μου και υποστήριζα τον Ολυμπιακό στους αγώνες που έβλεπα από την τηλεόραση. Θυμάμαι αγώνες στο προαύλιο και στην γειτονιά με παρέες που χωριζόμασταν Ολυμπιακοί και Παναθηναϊκοί.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Η πρώτη φορά που πήγα στο γήπεδο σε αγώνα της ομάδας μόνος, ήταν ως μέλος του συνδέσμου της πόλης σε οργανωμένη εκδρομή. Η εμπειρία της εκδρομής, η παρέα, και ο ενθουσιασμός της αναμονής θέασης του αγώνα στο γήπεδο ως οπαδός για πρώτη φορά μου έχουν μείνει αξέχαστα.

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Σε ηλικία 14 χρονών συμμετείχαμε στους πανηγυρισμούς μίας επιτυχίας της ομάδας στο κέντρο της πόλης με τον πατέρα μου και τον αδερφό μου. Βρισκόμασταν μέσα στο αυτοκίνητο και κρατούσα μια σημαία της ομάδας έξω από το παράθυρο όταν μας περικύκλωσαν μηχανάκια με οπαδούς αντίπαλης ομάδας και ακινητοποίησαν το όχημα. Θυμάμαι χαρακτηριστικά τον πατέρα μου να προσπαθεί να πάρει πίσω την σημαία της ομάδας και να συμπλέκεται με 3-4 άτομα μέχρι να επέμβουν και άλλοι ομοϊδεάτες και να τελειώσει το περιστατικό. Εγώ με τον αδερφό μου είμασταν στο αυτοκίνητο, φοβισμένοι από την επίθεση που δεχθήκαμε. Από τότε άναψε η σπίθα μέσα μου να γίνω οργανωμένος οπαδός και έγινα άμεσα μέλος του συνδέσμου. Η οικογένειά μου δεν έφερε αντίρρηση στην επιθυμία μου και γνώριζε όλες μου τις κινήσεις στην οπαδική κοινότητα ως ανήλικος οπαδός.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Ως μέλος του συνδέσμου συμμετείχα στην διοργάνωση ταξιδιών κυρίως στο Ηράκλειο σε αγώνες της ομάδας και στην οργάνωση του συνδέσμου τις ημέρες των αγώνων που παρακολουθούσαμε από την τηλεόραση με συνθήματα προσπαθώντας να δημιουργήσουμε κλίμα αντίστοιχο με αυτό της κερκίδας του γηπέδου, από απόσταση. Στην πορεία των χρόνων συμμετείχα ως ιδρυτικό μέλος σε νέο σύνδεσμο της ομάδας στην πόλη. Ήμουν οπαδός που με διέκρινε το πάθος για την ομάδα και δεν δίσταζα να έρχομαι σε αντιπαράθεση με αντιπάλους οπαδούς για να υπερασπιστώ τις αξίες και τους συμβολισμούς του συλλόγου γι' αυτό και είχα κερδίσει τον σεβασμό και την αποδοχή των μελών της κοινότητας. Στους συνδέσμους υπάρχουν ρόλοι, δεν είναι όλοι οι οπαδοί για όλα.

7.Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Η αξία της παρουσίας στο γήπεδο για τον οπαδό που ζει μακριά από την φυσική έδρα της ομάδας είναι ανεκτίμητη. Η προσδοκία της επόμενης φοράς στο γήπεδο, η ατμόσφαιρα στην κερκίδα και οι ανταλλαγές συνθημάτων με αντιπάλους οπαδούς την ώρα του αγώνα είναι οι στιγμές που μου έχουν μείνει αξέχαστες. Η εκδρομή στις Σέρρες και η επιστροφή μέσα σε 2 μέρες στα Χανιά για αγών της ομάδας περνώντας οδικώς από Θεσσαλονίκη με την συνοδεία περιπολικών της Αστυνομίας για αποφυγή επεισοδίων με άλλους οπαδούς είναι μία δυνατή εμπειρία που συνέβη στα πρώτα χρόνια που ανήκα στην οπαδική κοινότητα. Λόγω της δυναμικής μου παρουσίας στην οπαδική κοινότητα όσο μεγάλωνα και έκανα την δική μου οικογένεια είχα μεγαλύτερη

ανησυχία για την ασφάλεια όλων μας. Θυμάμαι κυκλοφορούσα με το κλειδί του αυτοκινήτου στα χέρια ως αμυντικό όπλο. Σίγουρα η τραυματική εμπειρία που είχα ως παιδί με τον πατέρα μου με είχε επηρεάσει ως σύζυγο και πατέρα.

8.Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Γνωρίζοντας την λειτουργία και την οργάνωση του συνδέσμου της πόλης θα αναφέρω πως ο οπαδικός σύνδεσμος της επαρχίας φιλοξενεί απλούς πολίτες που θέλουν να παρακολουθήσουν αγώνες της ομάδας μακριά από δημόσιους χώρους και αντιπαραθέσεις με αντιπάλους οπαδούς. Επίσης οργανώνονται κοινωνικοί έρανοι και συλλογή τροφίμων και ρούχων για άπορες οικογένειες της πόλης που αποτυπώνουν το κοινωνικό προφίλ της κοινότητας.

9.Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Ως οπαδός αναπόφευκτα κοινωνικά στιγματίζεσαι. Ειδικά σε μία μικρή κοινωνία που όλοι γνωρίζομαστε η οπαδική δράση επηρεάζει την κοινωνική ζωή. Όπως προανέφερα ήμουν φανατικός υποστηρικτής της ομάδας και είχα συχνά λεκτικές διαφωνίες και εντάσεις στο όνομα της ομάδας με άλλα άτομα. Με τη πάροδο των χρόνων εκτονώθηκε κάθε ένταση με άλλους οπαδούς και υπάρχει μία ειρηνική και ευγενική συμπεριφορά.

10.Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Αγαπώ το ποδόσφαιρο και πηγαίνω στο γήπεδο για να παρακολουθήσω αγώνες της ομάδας που εδρεύει στην γειτονιά που μεγάλωσα ως φίλαθλος. Γενικά παρακολουθώ το ερασιτεχνικό τοπικό ποδόσφαιρο αλλά με την ιδιότητα του απλού θεατή. Δεν έχω σχέση με την ομάδα των Χανίων που παίζει στην Εθνική κατηγορία γιατί δεν συμφωνώ με τις αποφάσεις της διοίκησης. Ίσως και αυτό το στοιχείο να ενδυνάμωσε την επιλογή μου να γίνω οπαδός ομάδας από απόσταση.

11.Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Οι οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις ήταν οι βασικοί λόγοι που αποτραβήχτηκα σταδιακά από τον σύνδεσμο. Θα σας πω πως η χρήση αιχμηρών αντικειμένων και η οπλοφορία είναι άτιμο πράγμα κατά την γνώμη μου. Η εισροή νέων μελών στους συνδέσμους των οπαδών με βίαια χαρακτηριστικά, ακραίες πολιτικές πεποιθήσεις και προθέσεις για επεισόδια με κατοχή αντικειμένων επικίνδυνων για την ανθρώπινη ζωή ήταν ένας πρόσθετος λόγος να αποχωρήσω από την κοινότητα. Σας είπα πως ήμουν παθιασμένος οπαδός στα νεανικά μου χρόνια, οι αντιπαραθέσεις και οι μικροσυμπλοκές που συμμετείχα δεν έθεταν σε κίνδυνο την ανθρώπινη ζωή. Έχει αλλάξει το προφίλ των οπαδών στα νεότερα χρόνια και δεν υπολογίζουν ούτε την ίδια τους την ζωή. Ως υποστηρικτής της ομάδας εξακολουθώ όποτε βρίσκω χρόνο να ταξιδεύω για να παρακολουθώ αγώνες χωρίς να ακολουθώ την οργανωμένη κερκίδα των οπαδών.

12.Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Δεν μετανιώνω για τα χρόνια που πέρασα ως οργανωμένος οπαδός. Γνώρισα ανθρώπους από άλλες πόλεις, έκανα ταξίδια στο εξωτερικό και έχω ακόμη την φλόγα για την ομάδα, την επιθυμία της νίκης και την κατάκτηση της κορυφής. Είμαι περήφανος για

τον σύλλογο που υποστηρίζω, παρακολουθώ την πορεία της ομάδα ανελλιπώς και νοσταλγώ τα χρόνια της οπαδικής μου δράσης.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2: Σ.Φ. 1/3/2023

1.Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Σ.Φ. είμαι 62 ετών, έγγαμος και εργάζομαι σε δημόσια υπηρεσία.

2.Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας: Γεννήθηκα στο Βέλγιο από μετανάστες γονείς. Η οικογένεια μου δεν ασχολούνταν με τον αθλητισμό. Κάθε Παρασκευή παρακολουθούσαμε στην τηλεόραση ένα δεκάλεπτο δελτίο ειδήσεων στην ελληνική γλώσσα που είχε και αθλητική ενημέρωση. Το κόκκινο ήταν το αγαπημένο μου χρώμα και ταυτίστηκα με την ομάδα του Ολυμπιακού γιατί εκπροσωπούσε την λαϊκή τάξη.

3.Αθλητικά βιώματα: Όταν επιστρέψαμε στην Ελλάδα οικογενειακώς σε ηλικία 10 ετών οι πρώτες παρέες που έκανα ήταν στο σχολείο μέσω του ποδοσφαίρου. Έπαιξα ποδόσφαιρο ερασιτεχνικά ως νέος αλλά πάντοτε προτιμούσα να παρακολουθώ ποδοσφαιρικούς αγώνες.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Η πρώτη μου φορά στο γήπεδο για αγώνα της ομάδας ήταν με οργανωμένη εκδρομή του συνδέσμου της πόλης στην κερκίδα των οργανωμένων οπαδών. Τα συνθήματα και η αδιάκοπη στήριξη στην ομάδα κατά την διάρκεια του αγώνα από τους οπαδούς ήταν για μένα ο λόγος που αγάπησα το γήπεδο.

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Σε ηλικία 18 ετών το 1985 ίδρυσα τον πρώτο σύνδεσμο της ομάδας στην πόλη για να οργανώνονται εκδρομές σε αγώνες αλλά και να υπάρχει ένας κοινός χώρος συνεύρεσης και επικοινωνίας με ομοϊδεάτες οπαδούς. Ο σύνδεσμος λειτούργησε για 2-3 χρόνια και το 1992 συμμετείχα σε νέο εγχείρημα συνδέσμου. Οργανώνονταν πολλές εκδρομές για αγώνες της ομάδας όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Το 2001 συμμετείχα στην λειτουργία ενός cafe-club του Ολυμπιακού στα Χανιά που ήταν το δεύτερο που λειτουργούσε στην Ελλάδα. Ένας χώρος που μπορούσες να παρακολουθήσεις τους αγώνες της ομάδας και να περάσεις ευχάριστα τον ελεύθερο σου χρόνο.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Όπως προανέφερα ήμουν βασικό στέλεχος στις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες της ομάδας στην πόλη κυρίως γιατί ήθελα να βρίσκομαι κοντά στην ομάδα στους αγώνες της και μέσω της κοινότητας και των οργανωμένων εκδρομών αυτό γινόταν συχνότερα. Η αγάπη για την ομάδα με παρακινούσε να λειτουργώ δυναμικά στην κοινότητα και να συμμετέχω ενεργά ως οπαδός στην κερκίδα του γηπέδου.

7.Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Η ατμόσφαιρα στην κερκίδα του γηπέδου, η ευστροφία των οπαδών στα συνθήματα και η συναισθηματική εκτόνωση που αισθάνεσαι στο γήπεδο είναι τα βιώματα που έχω

νωπά ακόμη και σήμερα από την περίοδο που ήμουν οργανωμένος οπαδός. Θ αναφέρω και τα πολλά ταξίδια που έκανα στο εξωτερικό και γνώρισα διαφορετικές κουλτούρες ανθρώπων.

8.Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Η κοινότητα κατά καιρούς διοργάνωνε δράσεις όπως αιμοδοσίες, χοροεσπερίδες για συλλογή χρημάτων και τροφίμων σε άπορες οικογένειες. Η ομάδα ήταν αρωγός των δράσεων. Οι οπαδικές κοινότητες είναι κατώφλι για μοναχικούς ανθρώπους. Έχω δει ανθρώπους να ξεφεύγουν από εξαρτήσεις λόγω της επικοινωνίας με μέλη της κοινότητας. Τέλος να καταθέσω πως οι οπαδοί βοηθούσαν και στήριζαν ο ένας τον άλλο στην επαγγελματική τους δραστηριότητα.

9.Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Από μικρός μου άρεσε να παρακολουθώ ποδοσφαιρικούς αγώνες. Υπήρξα οπαδός με ενδιαφέρον για τους αγώνες της ομάδας, είμαι ήπιος χαρακτήρας και ως οπαδός έκανα γνωριμίες και φιλίες περισσότερο παρά αντιπαλότητες και έχθρες. Δεν συμμετείχα σε συμπλοκές και επειδή υπηρετώ το τοπικό ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο από θεσμική θέση είμαι αναγνωρίσιμο και αποδεκτό κοινωνικό πρόσωπο. Θα έλεγα πως με ωφέλησε η οπαδική μου ταυτότητα παρά με ζημίωσε σε κοινωνικό επίπεδο.

10.Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Υπηρετώ το τοπικό ποδόσφαιρο ως μέλος της Ένωσης των ομάδων της πόλης. Πιστεύω πως η απουσία ομάδας των Χανίων στην Α΄ Εθνική ποδοσφαιρική κατηγορία κάνει πιο εύκολο την υποστήριξη δημοφιλούς ομάδας εκτός πόλης.

11.Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Οι οικογενειακές υποχρεώσεις και η ηλικία με έκαναν να απομακρυνθώ από την κοινότητα των οπαδών. Μετά το 1995 υπήρχαν αρκετά περιστατικά έντασης από νέους οπαδούς που είχαν χαρακτηριστικά χουλιγκανισμού. Υπήρξα φανατικός υποστηρικτής της ομάδας σε εποχές πιο αγνές. Τα τελευταία χρόνια ο οπαδισμός έχει αλλάξει με κατευθύνσεις βίαιων συμπεριφορών από άτομα με ακραίες ιδεολογίες. Θεωρώ πως είναι ελλιπής η διαπαιδαγώγηση από την οικογένεια και οι νέοι μεγαλώνουν χωρίς αξίες και όρια. Εξακολουθώ να παρακολουθώ αγώνες της ομάδας και να πηγαίνω στο γήπεδο χωρίς να σχετίζομαι με την οπαδική κοινότητα.

12.Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Οι φιλίες και οι γνωριμίες που έκανα όλα τα χρόνια που ακολουθούσα την ομάδα στους αγώνες, σχέσεις που διατηρούνται ως σήμερα, τα ταξίδια που έχω πάει σε όλη την Ευρώπη και φυσικά η φλόγα που είχα και έχω για την ομάδα είναι στοιχεία που αξίζουν για όλες τις θυσίες που κάνεις όταν αφιερώνεις την ζωή σου σε κάτι. Είμαι τυχερός που είμαι υποστηρικτής του Ολυμπιακού και περήφανος για την ιστορία και την δόξα του συλλόγου.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3: Π.Π.7/3/2023

1.Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Π.Π. είμαι 46 ετών, έγγαμος και εργάζομαι σε ιδιωτική εταιρία.

2.Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας: Γεννήθηκα στα Χανιά, οι γονείς μου δεν είχαν καμία σχέση με τον αθλητισμό. Τα καλοκαίρια πήγαινα φιλοξενούμενος της νονάς μου στην Αθήνα για διακοπές. Το σπίτι βρισκόταν στην Ν. Φιλαδέλφεια, δίπλα από το γήπεδο της Α.Ε.Κ. Περνούσα συχνά έξω από το γήπεδο προσπαθώντας να δω κάποια προπόνηση ή κάποιον παίκτη της ομάδας. Αυτός ήταν ο λόγος που αγάπησα αυτό τον σύλλογο.

3.Αθλητικά βιώματα: Δεν είχα ιδιαίτερο αθλητικό ενδιαφέρον ως μαθητής. Θα έλεγα πως μου άρεσε το μπάσκετ και έπαιζα με τους φίλους μου. Στην παρέα του αδερφού παιδιά μεγαλύτεροι σε ηλικία από μένα ασχολούνταν με το ποδόσφαιρο και ήταν οπαδοί της Α.Ε.Κ. Αυτή η παρέα με επηρέασε και με παρακίνησε να ασχοληθώ με το ποδόσφαιρο ως οπαδός.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Σε ηλικία 14 ετών ακολούθησα οργανωμένη εκδρομή οπαδών με προορισμό την Δράμα για αγώνα της ομάδας. Η οικογένεια μου δεν ήξερε τίποτα για την ενέργεια μου αυτή. Θυμάμαι την παρέα στο πλοίο για Αθήνα, τα συνθήματα στο λεωφορείο για την Δράμα και την επιστροφή την επόμενη μέρα σε ένα ταξίδι που κοιμήθηκα ελάχιστα ενθουσιασμένος από την παρουσία μου στο γήπεδο, τον παλμό της κερκίδας και την θέαση των παικτών από κοντά. Αξέχαστη εμπειρία ζωής που συγκρίνεται με συναίσθημα κατάκτησης πρωταθλήματος

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Σε ηλικία 12 ετών πήγα πρώτη φορά στον σύνδεσμο με την παρέα του αδερφού μου. Ο σύνδεσμος δεν ήταν επίσημος ακόμη. Στον σύνδεσμο περνούσα τον ελεύθερο μου χρόνο καθώς με ακολούθησε και ο καλύτερος μου φίλος και μας άρεσε να συζητάμε για την ομάδα με ομοϊδεάτες οπαδούς.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Όπως προανέφερα από μικρή ηλικία περνούσα τον ελεύθερο μου χρόνο κυρίως στον σύνδεσμο. Μέχρι τα 26 μου χρόνια πήγαινα καθημερινά, είχα γνωριμίες και συχνή επαφή σε αγώνες της ομάδας με μέλη του κεντρικού συνδέσμου της ομάδας στη Αθήνα. Μιλούσα και επηρέαζα αρκετούς νέους που ενδιαφέρονταν να μπουν στον σύνδεσμο. Το 1987 ο σύνδεσμος έγινε επίσημος με καταστατικό και διαχειριζόμουν τα οικονομικά για την οργάνωση εκδρομών σε αγώνες της ομάδας.

7.Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Η πρώτη μου φορά στην οργανωμένη κερκίδα των φανατικών οπαδών στην φυσική έδρα της ομάδας είναι μία αξέχαστη ανάμνηση. Επίσης τα ταξίδια στο εξωτερικό για αγώνες της ομάδας έχουν ξεχωριστή θέση στο μυαλό μου. Μία δυσάρεστη εμπειρία που έζησα ως οπαδός σε ηλικία 18 ετών ήταν όταν σε επιστροφή μου στο σπίτι από παιχνίδι της ομάδας που παρακολούθησα στον σύνδεσμο με πλησίασαν οπαδοί άλλης

ομάδας και μου πήραν το ποδοσφαιρικό κασκόλ που φορούσα. Αν και τα οπαδικά λάβαρα, στην γλώσσα των οπαδών, δεν επιστρέφονται, την επόμενη μέρα με ενέργειες μεγαλύτερων οπαδών που γνώριζαν τα πρόσωπα των αντιπάλων οπαδών το κασκόλ επεστράφη στην κατοχή μου και το συμβάν θεωρήθηκε λήξαν.

8.Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Δεν κάναμε οργανωμένες δράσεις εκτός ποδοσφαίρου ως κοινότητα, αυτό όμως που μπορώ να καταθέσω είναι τα πρώτα χρόνια που ο σύνδεσμος ακόμη δεν ήταν επίσημος το κλίμα στην οπαδική κοινότητα ήταν ιδιαίτερα αλληλέγγυο για την λειτουργία και την επιβίωση του συνδέσμου. Θυμάμαι νέους που δυσκολεύονταν επικοινωνιακά, που δεν είχαν φίλους εκτός συνδέσμου οι οποίοι δραστηριοποιήθηκαν ανέλαβαν ευθύνες και εξελίχθηκαν ως άνθρωποι με κοινό χαρακτηριστικό την αγάπη τους για την ομάδα.

9.Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Δεν είχα στην ζωή μου εντάσεις με οπαδούς, ούτε ήμουν υπέρ της βίας. Ήμουν αντιδραστικός ως νέος λόγω οικογενειακών προβλημάτων αλλά ως οπαδός οι διαφωνίες μου και ο φανατισμός μου περιορίζονταν εντός της κοινότητας. Η οπαδική μου ταυτότητα με βοήθησε στην επαγγελματική μου αποκατάσταση και εγώ αντίστοιχα έχω βοηθήσει ομοϊδεάτες οπαδούς να βρουν δουλειά.

10.Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Όπως σας είπα δεν είχα ιδιαίτερο ενδιαφέρον από παιδί για το ποδόσφαιρο. Δεν έχω παρακολουθήσει αγώνες ποδοσφαιρικούς που δεν παίζει η αγαπημένη μου ομάδα οπότε δεν έχω καμία σχέση και σύνδεση με τοπικούς ποδοσφαιρικούς συλλόγους.

11.Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Κατά την διάρκεια της δράσης μου ως οργανωμένος οπαδός διαφώνησα με διοικητικές αποφάσεις και τάχθηκα στο μέρος οπαδών που εναντιώθηκαν στην διοίκηση της ομάδας. Αυτός ο λόγος σε συνδυασμό με τις οικογενειακές μου υποχρεώσεις με απομόνωσαν από την κοινότητα. Πλέον παρακολουθώ και ενημερώνομαι για τα δρώμενα της ομάδας από το διαδίκτυο και όταν πηγαίνω σε αγώνες της ομάδας στο γήπεδο κάθομαι σε κερκίδα μη οργανωμένων οπαδών. Η εισχώρηση μελών στον σύνδεσμο με ακραίες πολιτικές πεποιθήσεις και στοιχεία χουλιγκανισμού με αποτρέπει να επισκέπτομαι τον σύνδεσμο που για χρόνια υπήρξε το δεύτερο μου σπίτι.

12.Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Φίλοι, άνθρωποι που έζησα μαζί τους στιγμές χαράς, λύπης, απογοήτευσης. Πορεύτηκα στην ζωή μου μαζί με την ομάδα. Δεν μετανιώνω για ό,τι έκανα στο όνομα της ομάδας και διατηρώ ακόμη και σήμερα που δεν είμαι οργανωμένος οπαδός το πάθος για την ομάδα, το γήπεδο, την αναμονή του αγώνα και όλα τα συναισθήματα που σου προκαλεί το ποδόσφαιρο.

1.Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Γ.Σ. είμαι 62 ετών, έγγαμος και εργάζομαι ως ιδιωτικός υπάλληλος.

2.Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας: Γεννήθηκα στα Χανιά. Ο πατέρας μου ήταν φίλαθλος του Π.Α.Ο. και με έπαιρνε στο γήπεδο για αγώνες της ομάδας κυρίως στο Ηράκλειο. Μεγάλωσα στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο λόγω της δουλειάς του πατέρα μου. Μου άρεσε να παρακολουθώ αγώνες του Ο.Φ.Η. με φίλους μου. Σε έναν αγώνα του Ο.Φ.Η. με τον Π.Α.Ο. μπήκα στο γήπεδο όταν έληξε το παιχνίδι και έβγαλα αναμνηστική φωτογραφία με παίκτη του Π.Α.Ο. που θαύμαζα. Από τότε ταυτίστηκα με τον Π.Α.Ο., αγάπησα την ομάδα και την ιστορία της.

3.Αθλητικά βιώματα: Το ποδόσφαιρο μου άρεσε από παιδί. Δεν υπήρξα μέλος ομάδας ως παίκτης, έπαιζα με τους φίλους μου στο σχολείο αλλά κυρίως παρακολουθούσα ποδόσφαιρο είτε από την τηλεόραση είτε στο γήπεδο. Όλα τα παιδιά της παρέας μου αγαπούσαν το ποδόσφαιρο και παρακολουθούσαμε τους αγώνες μαζί. Η διαμονή μου στο Ηράκλειο για 7 χρόνια και η παρουσία του Ο.Φ.Η. στην πρώτη κατηγορία ήταν βασικός λόγος που πολλές Κυριακές η ψυχαγωγία της παρέας ήταν ο ποδοσφαιρικός αγώνας.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Όπως είπα ακολουθούσα τον πατέρα μου στο γήπεδο από μικρός. Θυμάμαι χαρακτηριστικά σε αγώνα του Π.Α.Ο. στα Χανιά τον πατέρα μου και άλλους φιλάθλους να δείχνουν και να αναγνωρίζουν του δημοφιλείς παίκτες του Π.Α.Ο. την περίοδο εκείνη. Μου είχε κάνει εντύπωση να βλέπω από κοντά παίκτες που έβλεπα από την τηλεόραση σε ποδοσφαιρικό αγώνα.

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Η πρώτη μου συμμετοχή σε οργανωμένη οπαδική κοινότητα ήταν το 1976 στον σύνδεσμο της ομάδας στο Ηράκλειο. Το 1988, μόνιμος κάτοικος Χανίων πλέον συμμετείχα στον σύνδεσμο της ομάδα στην πόλη ώστε να ακολουθώ και οργανωμένες εκδρομές σε αγώνες της ομάδας. Ο σύνδεσμος αυτός έκλεισε λόγω προβλημάτων που προέκυψαν με πολλούς αντίστοιχους περιφερειακούς συνδέσμους της ομάδας και της διοίκησης. Το 1993 υπήρξα συνιδρυτής ανεξάρτητου συνδέσμου σε ιδιόκτητο κτίριο μαζί με άλλους νέους οπαδούς που είχαν διάθεση και χρόνο για να στηρίζουν το εγχείρημα.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Υπήρξα ιδρυτής του συνδέσμου που λειτουργεί μέχρι σήμερα στα Χανιά. Προσέφερα εθελοντικά οργανώνοντας εκδρομές για αγώνες, εκδηλώσεις για συλλογή χρημάτων για την βιωσιμότητα του συλλόγου, δώρα σε νέα παιδιά όπως καπέλα και κασκόλ της ομάδας, όπως και ανάδειξη της ιστορίας του συλλόγου με φωτογραφίες και αρχειακό υλικό σε νέα μέλη του συνδέσμου.

7.Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Θυμάμαι αξέχαστα τους πανηγυρισμούς σε νίκη της ομάδας στο Άμστερνταμ επί του Άγιαξ, όπως και την ατμόσφαιρα στο γήπεδο με 80.000 θεατές πάλι σε ευρωπαϊκό παιχνίδι

της ομάδας στο Ολυμπιακό στάδιο της Αθήνας. Μία ακόμη αξέχαστη εμπειρία ήταν ο ερχομός και η βράβευση που κάναμε ως σύνδεσμος σε δημοφιλή παίκτη της ομάδας με την συμμετοχή οπαδών από όλο το νησί της Κρήτης καθώς και απλών φιλάθλων σε μία τεράστια εκδήλωση σε κεντρικό σημείο της πόλης.

8.Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Τα μέλη του συνδέσμου διακρίνονταν για τον εθελοντισμό τους καθώς ο σύνδεσμος ήταν ανεξάρτητος και οι πόροι λειτουργίας του βρίσκονταν από τα μέλη και από δράσεις. Οργανώναμε αιμοδοσίες, χοροεσπερίδες με λαχειοφόρους αγορές, βοηθούσαμε άπορες οικογένειες. Η συσπείρωση των μελών δημιούργησε δυνατές σχέσεις, φιλοξενήθηκαν απλοί πολίτες που ήθελαν να παρακολουθούν αγώνες της ομάδας ή επιθυμούσαν ενημέρωση για τα δρώμενα της ομάδας. Είναι παρεξηγημένοι οι οπαδικοί σύνδεσμοι και συνδέονται μόνο με λέξεις όπως φανατισμός και βία. Θέλω να τονίσω πως υπήρχαν μέλη από όλα τα κοινωνικά στρώματα κυρίως νέοι σε ηλικία σε ένα κλίμα προσφοράς και ταύτισης με την ομάδα.

9.Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Η λέξη βία και φανατισμός δεν υπάρχουν στα χαρακτηριστικά μου. Το πάθος μου για την ομάδα ήταν να παρακολουθώ τους αγώνες της, να πανηγυρίζω στις νίκες και να στεναχωριέμαι στις ήττες. Δεν αντιμετώπισα προβλήματα με άλλους οπαδούς, δεν προκάλεσα ποτέ με την συμπεριφορά μου και δεν επηρεάστηκε το κοινωνικό μου προφίλ από την οπαδική μου ταυτότητα.

10.Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Δεν μεγάλωσα στα Χανιά, όταν γύρισα στην πόλη σε ηλικία 16-17 ετών δεν είχα καμία σύνδεση με τις ομάδες της πόλης. Σίγουρα το γεγονός πως η ομώνυμη ομάδα των Χανίων δεν παίζει στην Α'Εθνική κατηγορία αποτελεί ένα λόγο της ταύτισης πολλών οπαδών με δημοφιλείς ομάδες από απόσταση.

11.Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Όσο μεγάλωνα συνειδητοποιούσα καταστάσεις που ήταν και οι λόγοι που αποχώρησα από τον σύνδεσμο. Η έλλειψη βοήθειας από τον σύλλογο για ανθρώπους που διέθεταν τα πάντα για την ομάδα, η αλλαγή των οπαδικών χαρακτηριστικών της νέας γενιάς ήταν οι κύριοι λόγοι της αποχώρησής μου. Νέοι χωρίς αξίες, που θαυμάζουν συμπεριφορές βίας που δεν σέβονται τίποτα και η ίδια τους η ζωή δεν έχει καμία σημασία. Ζούμε σε εποχή που ο χουλιγκανισμός είναι μόδα. Ως νέος μεγάλωσα σε πιο ρομαντική ποδοσφαιρική εποχή, γνώρισα οπαδούς με ιδανικά και αγάπη για την ομάδα και τα σημερινά δεδομένα με αποτρέπουν από κάθε οργανωμένη οπαδική ενέργεια για την ομάδα.

12.Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Έζησα ωραίες στιγμές, στιγμές χαράς και έντονα συναισθήματα στη ζωή μου ως οργανωμένος οπαδός. Γνώρισα παίκτες, έκανα φίλους μέσω του ποδοσφαίρου, διατηρώ ακόμη και σήμερα την αγάπη για την ομάδα και θυμάμαι με νοσταλγία την παρέα, τα ταξίδια, την κερκίδα στο γήπεδο και όλες τις δραστηριότητες στα χρόνια

που συμμετείχα στον σύνδεσμο της ομάδας. Η μεγάλη μου πικρία ήταν η απόσταση των διοικούντων από τους επαρχιακούς συνδέσμους και η συνολική τους απουσία για οποιαδήποτε παροχή στον σύνδεσμο και τους οπαδούς σε αντίθεση με την αγάπη και το καθημερινό μας ενδιαφέρον για την ομάδα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4: Ν.Α. 19/4/2023

1.Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Ν.Α. είμαι 51 ετών, έγγαμος και εργάζομαι ως ελεύθερος επαγγελματίας.

2.Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας: Γεννήθηκα στα Χανιά. Ο πατέρας μου αγαπούσε το ποδόσφαιρο και βλέπαμε συχνά στην τηλεόραση ποδοσφαιρικούς αγώνες. Η ομάδα που υποστήριζε ήταν ο Ολυμπιακός και στους αγώνες που παρακολουθούσαμε έκανε σχόλια απαξιωτικά για τις αντίπαλες ομάδες. Χαρακτηριστικά θυμάμαι σε αγώνα της Εθνικής Ελλάδας να κατηγορεί για λάθη μόνο τους παίκτες που δεν έπαιζαν στην ομάδα του Ολυμπιακού. Ένα αγαπημένο μου συγγενικό πρόσωπο υποστήριζε τον Π.Α.Ο. και από αντίδραση στην μεροληπτική στάση του πατέρα μου στο ποδόσφαιρο προτίμησα να υποστηρίξω τον Π.Α.Ο.

3.Αθλητικά βιώματα: Από τα χρόνια που ήμουν μαθητής έπαιζα ποδόσφαιρο σε τοπικές ομάδες. Μου άρεσε το άθλημα και ως παίκτης και ως θεατής αγώνων από την τηλεόραση.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Παρακολουθούσα από μικρός αγώνες της τοπικής ομάδας των Χανίων ως φίλαθλος στο γήπεδο. Για την ομάδα του Π.Α.Ο. πρώτη φορά πήγα στο γήπεδο το 1993 σε ηλικία 21 ετών ως μέλος της οπαδικής κοινότητας με εισιτήριο που εξασφάλισα από την γνωριμία μου με γνωστό παίκτη της ομάδας. Έχοντας την εμπειρία της ατμόσφαιρας ενός αγώνα στα γήπεδα των Χανίων ένιωσα διαφορετικά συναισθήματα από τον παλμό της κερκίδας της αγαπημένης μου ομάδας και κατάλαβα το δέσιμο μεταξύ των οπαδών για την ομάδα.

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Η αγάπη μου για την ομάδα με ώθησε να γίνω μέλος του νεοσύστατου συνδέσμου στα Χανιά το 1993 και να προσφέρω εθελοντικά στην λειτουργία του. Φυσικά η απόσταση από την φυσική έδρα της ομάδας και η δυσκολία παρουσίας στους αγώνες ήταν πρόσθετοι λόγοι για την συμμετοχή μου στην οπαδική κοινότητα.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Στον σύνδεσμο όλα τα μέλη προσφέραμε εθελοντικά. Βοηθούσα στην οργάνωση των οικονομικών για τις εκδρομές τους αγώνες της ομάδας, στην εύρεση πόρων για την βιωσιμότητα του συνδέσμου όπως οικιακές συσκευές για την εξυπηρέτηση των οπαδών καθημερινά. Γενικά με παρακινούσε η πρόθεση και η διάθεση όλων των οπαδών στον σύνδεσμο, λειτουργούσαμε αλληλέγγυα με κοινό χαρακτηριστικό την αγάπη μας για την ομάδα.

7. Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Τα συναισθήματα χαράς και οι πανηγυρισμοί στις νίκες τις ομάδας εναντίον ευρωπαϊκών αντιπάλων είναι στιγμές που και τώρα που τις αφηγούμαι με συγκινούν και μου θυμίζουν αξέχαστες στιγμές. Θα προσθέσω και πολλές καθημερινές στιγμές στον σύνδεσμο, εκδρομές που σχεδιάζαμε, συνθήματα, αγώνες της ομάδας από την τηλεόραση που με γέμιζαν και μου τόνωναν την ψυχολογία. Η ομάδα ήταν το βασικό κομμάτι στην ζωή μου όσα χρόνια ήμουν οργανωμένος οπαδός.

8. Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Στον σύνδεσμο οργανώναμε συχνά δράσεις όπως αιμοδοσίες, προσκλήσεις σε παίκτες της ομάδας, δράσεις για μικρά παιδιά με δώρα, πρωτοχρονιάτικες γιορτές, συλλογή ρούχων και τροφίμων για άπορες οικογένειες. Υπάρχουν φωτογραφίες από εκδηλώσεις που καταλαβαίνεις την συσπείρωση της κοινότητας γύρω από την ομάδα και την αγάπη του κόσμου του Π.Α.Ο. για τον σύνδεσμο.

9. Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Η ενασχόληση με το ποδόσφαιρο είτε ως παίκτης, είτε ως οπαδός στα νεανικά μου χρόνια είχε αρκετές εντάσεις και διαπληκτισμούς κυρίως λεκτικούς με αντιπάλους οπαδούς. Υπήρξα οξύθυμος ως νέος και δυσκολευόμουν επικοινωνιακά. Η συμμετοχή μου στην οπαδική κοινότητα, το ασφαλές περιβάλλον με άτομα που είχαμε κοινή αγάπη για την ομάδα με βοήθησε στο επικοινωνιακό κομμάτι. Όταν μπήκα στην επαγγελματική ζωή κατάλαβα πως το κοινωνικό μου προφίλ δεν πρέπει να χαλάει εξαιτίας της οπαδικής μου δράσης. Υπήρχαν συναντήσεις σε κοινωνικές εκδηλώσεις με άτομα που είχαμε διαφωνίες σε ποδοσφαιρικές συζητήσεις αλλά φροντίσαμε να είμαστε ευγενικοί και να αφήνουμε στην άκρη τις οπαδικές μας διαφορές. Θεωρώ πως η μικρή κοινωνία της πόλης βοηθά στην εκτόνωση οπαδικών διαφωνιών και εντάσεων.

10. Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Μου αρέσει πολύ να παρακολουθώ αγώνες στα γήπεδα της πόλης. Έπαιξα σε αρκετές ομάδες, έχω πολλές γνωριμίες και φιλίες με πρόσωπα του τοπικού ποδοσφαίρου και ακολουθώ ως θεατής το τοπικό ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο καθώς και την ομώνυμη ομάδα της πόλης σε αγώνες της στο γήπεδο παρότι κατά καιρούς γίνονται λάθος επιλογές στα πρόσωπα που διοικούν την ομάδα. Δεν συγκρίνεται η αγάπη και το συναίσθημα για τον Π.Α.Ο στο γήπεδο. Στο γήπεδο για τον Π.Α.Ο πλέον πηγαίνω σπάνια αλλά όποτε βρίσκομαι στην κερκίδα ξυπνάει ο οπαδός μέσα μου.

11. Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Θεωρώ πως ηλικιακά κάποια στιγμή και λόγω των επαγγελματικών και προσωπικών υποχρεώσεων γίνεται μία σταδιακή αποχώρηση από την κοινότητα για όλους τους οπαδούς. Δίνουμε την σκυτάλη σε νεότερα μέλη με την εμπειρία μας και την καθοδήγηση μας. Εξακολουθώ να πηγαίνω στον σύνδεσμο όταν έχω ελεύθερο χρόνο και να συνομιλώ με παλιούς και νέους οπαδούς. Τα νέα στοιχεία του οπαδισμού με την επιβολή της βίας δεν με βρίσκουν σύμφωνο αλλά θέλω να επισημάνω πως την βία την ζούμε καθημερινά και στην κοινωνική μας ζωή.

Δυστυχώς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά ακολουθούν τις συμπεριφορές των οπαδών που παθιάζονται περισσότερο στο όνομα της αγαπημένης τους ποδοσφαιρικής ομάδας.

12.Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Η ομάδα, ο αγώνας, τα συνθήματα, οι πανηγυρισμοί, οι φιλίες, ένα πλήρες συναίσθημα ευφορίας κάθε φορά που βρίσκονται στο γήπεδο για την ομάδα είναι αυτά που έμεινα στην καρδιά και στο μυαλό μου. Η αγάπη μου για το ποδόσφαιρο συνδέθηκε με την αγάπη μου για τον Π.Α.Ο. και αισθάνομαι χαρούμενος για όσα έζησα ως οπαδός για την ομάδα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4: Μ.Α. 21/4/2023

1.Προσωπικά στοιχεία: Ονομάζομαι Μ.Α. είμαι 47 ετών, έγγαμος και εργάζομαι ως ιδιωτικός υπάλληλος.

2.Παιδική ηλικία –Καταγωγή οικογένειας-Λόγοι προτίμησης ομάδας: Γεννήθηκα και μεγάλωσα στα Χανιά. Ο παππούς μου είχε καταγωγή από την Μ. Ασία και ήρθε πρόσφυγας στα Χανιά. Ο πατέρας μου υποστήριζε την ομάδα της Α.Ε.Κ. ως μέλος προσφυγικής οικογένειας. Σε ηλικία 5 ετών ο πατέρας μου με πήρε στο γήπεδο της Α.Ε.Κ. σε αγώνα της ομάδας. Θυμάμαι το κίτρινο χρώμα στις φανέλες των παικτών και τις φωνές των θεατών, τίποτε άλλο. Στο σπίτι παρακολουθούσαμε ποδόσφαιρο από την τηλεόραση και ειδικά τους αγώνες της ομάδας.

3.Αθλητικά βιώματα: Μεγάλωσα σε περιβάλλον σχετικό με τον αθλητισμό και από μικρός έπαιξα ποδόσφαιρο σε ομάδα της γειτονιάς μου. Γενικά παρακολουθούσα ποδόσφαιρο από την τηλεόραση αλλά και παιχνίδια του τοπικού πρωταθλήματος ως μαθητής.

4.Πρώτη εμπειρία στο γήπεδο: Σε ηλικία 16 ετών βρίσκομαι πρώτη φορά σε οργανωμένη εκδρομή οπαδών στο Ρέθυμνο για να παρακολουθήσω αγώνα της ομάδας, ακολουθεί εκδρομή στο Ηράκλειο και στην Αθήνα στην φυσική έδρα της ομάδας. Θυμάμαι χαρακτηριστικά αυτές τις τρεις πρώτες εκδρομές που έγιναν σύντομο χρονικό διάστημα στο γήπεδο για αγώνες της ομάδας. Συναισθήματα ενθουσιασμού και προσμονής στο λεωφορείο και το καράβι για τον αγώνα και ωραίες στιγμές με τους ομοϊδεάτες συνταξιδιώτες με ταύτισαν ακόμη περισσότερο με τον οπαδισμό.

5.Πως ξεκίνησε η ενασχόληση σας με την οπαδική κοινότητα; Σε ηλικία 12 ετών ένας φίλος μου που ήταν μέλος της οπαδικής κοινότητας στην πόλη με πήγε πρώτη φορά στον σύνδεσμο. Ακολούθησαν κι άλλες φορές κι έτσι έγινα κι εγώ μέλος της κοινότητας.

6.Ποιος ήταν ο ρόλος σας στην οπαδική κοινότητα; Ο σύνδεσμος ήταν για μένα το δεύτερο μου σπίτι. Προτιμούσα να πηγαίνα για καφέ στον σύνδεσμο αντί να είμαι κάπου αλλού με τους φίλους μου. Είχα καθημερινή παρουσία, βοηθούσα στην

οργάνωση εκδρομών για αγώνες της ομάδας και μύησα στην κοινότητα αρκετούς νέους οπαδούς.

7. Να μας περιγράψετε βιωματικές εμπειρίες ως οργανωμένος οπαδός: Η προσμονή των ταξιδιών και οι παρέες κατά την διάρκεια τους καθώς και με τους οπαδούς άλλων συνδέσμων σε συναντήσεις εκτός γηπέδου πριν τους αγώνες ήταν πάντα ωραίες εμπειρίες. Αξέχαστες στιγμές είναι οι πανηγυρισμοί με παίκτες σε ευρωπαϊκό παιχνίδι της ομάδας στην Μαδρίτη και η ένταση στην οπαδική κερκίδα σε αγώνα της ομάδας στην Θεσσαλονίκη όπου θυμάμαι φύγαμε 2 ώρες μετά την λήξη του αγών και η αστυνομία μας συνόδεψε μέχρι τα Τέμπη για να αποφευχθούν επεισόδια με αντιπάλους οπαδούς.

8. Κοινωνικές δράσεις στις οπαδικές κοινότητες: Την περίοδο που ήμουν οργανωμένος οπαδός ο σύνδεσμος δεν ήταν νόμιμος. Οι δράσεις που οργανώνονταν για κοινωνικό σκοπό περιορίζονταν σε βοήθεια σε οπαδούς που είχαν οικονομικά προβλήματα. Το στοιχείο που ξεχώριζε όμως στην κοινότητα ήταν η αλληλεγγύη και ο εθελοντισμός για την λειτουργία του συνδέσμου από όλα τα μέλη.

9. Πως επίδρασε η οπαδική ταυτότητα στην κοινωνική σας ζωή; Ήμουν ατίθασος νέος με έλλειψη καλής επικοινωνίας με τους συνανθρώπους μου. Η συναναστροφή μου στον σύνδεσμο με άτομα που είχαμε κοινή αγάπη για την ομάδα βελτίωσε τις αντιδράσεις μου και την επικοινωνία μου. Η ζωή στον σύνδεσμο με έκανε περισσότερο κοινωνικό και διαλλακτικό, στοιχεία που με βοήθησαν και στην επαγγελματική μου ζωή.

10. Ποια η σχέση σας με ποδοσφαιρικές ομάδες που εδρεύουν στην πόλη; Όπως είπα και προηγουμένως παρακολουθούσα τα ποδοσφαιρικά δρώμενα της πόλης από μικρό παιδί. Πηγαίνω ακόμη στο γήπεδο για αγώνες της ομώνυμης ομάδας της πόλης ως φίλαθλος του ποδοσφαίρου. Δεν θα ήμουν οργανωμένος οπαδός της ομάδας των Χανίων γιατί διαφωνώ με τα χαρακτηριστικά και τις ενέργειες των μελών της κοινότητας.

11. Ποιοι λόγοι σας έκαναν να αποχωρήσετε από τις οργανωμένες οπαδικές κοινότητες; Στον σύνδεσμο πηγαίνω πλέον σπάνια καθώς οι οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις δεν μου το επιτρέπουν. Σίγουρα οι νέες γενιές των οπαδών διαφοροποιούνται σε χαρακτηριστικά και εκφράζουν με περισσότερο φανατισμό και πιο απρόσωπα την αγάπη τους για την ομάδα αλλά το θεωρώ φυσικό επακόλουθο των αλλαγών της κοινωνικής ζωής και της έλλειψης διαπαιδαγώγησης από την οικογένεια.

12. Τι σας έχει μείνει από τα χρόνια δράσης σας στις οπαδικές κοινότητες; Νιώθω τυχερός που ταυτίστηκα με την ομάδα και την οπαδική κοινότητα ως νέος. Έζησα αξέχαστες στιγμές με παρέες στα γήπεδα πριν, κατά την διάρκεια και μετά τους αγώνες της ομάδας. Μετανιώνω για την ορμή και τις εμμονές μου στο όνομα της

ομάδας που με απομάκρυναν από κάποιους φίλους αλλά αν δεν κάνεις λάθη δεν μαθαίνεις στην ζωή.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

Διπλωματική εργασία

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

*Βασίλειος Ιγγλεζάκης, «Ποδόσφαιρο και οπαδικές κοινότητες,
βιωματικές εμπειρίες εξ' απόστασεως οπαδών».*

